

Wędrując ku dorosłości

Teresa Król

Wychowanie do życia w rodzinie

Program nauczania dla klas I–III
szkół ponadgimnazjalnych

© Copyright 2013 by Katarzyna Król Wydawnictwo i Hurtownia Rubikon

Projekt okładki
Łukasz Kosek

Projekt graficzny i skład
Agata Pindel-Witek

ISBN 978-83-89947-58-1
Katarzyna Król
Wydawnictwo i Hurtownia Rubikon
ul. Na Leszczu 17
30-376 Kraków
tel. 12 398 18 43
fax. 12 398 18 44
www.KsiegarniaRubikon.pl
REGON 351450547, NIP 9441471182

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Ankieta ewaluacyjna – podsumowanie zajęć	9
Objaśnienia skrótowych zapisów pomocy dydaktycznych użytych w programie	11
Inne pomoce dydaktyczne – filmy	13

KLASA I

1. Człowiek – płeć – miłość, czyli o lekcjach wychowania do życia w rodzinie	14
2. Kim jest człowiek? Jaki jest sens jego życia?	16
3. Aby skutecznie porozumiewać się z innymi	18
4. Sztuka życia	20
5. Rozwój człowieka	22
6. Fazy rozwoju psychoseksualnego i kształtowanie się ról płciowych	24
7. Dojrzałość człowieka. Trudności okresu dorastania	26
8/9. Kobiecość – męskość. Różnice i komplementarność (<i>lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców</i>)	28
10/11. Spotkania i rozstania (<i>lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców</i>)	30
12. Radość dawania i otrzymywania, czyli natura miłości	32
13. Kochać i być kochanym/kochaną	34
14/15. Czekać – nie czekać?, czyli o inicjacji seksualnej (<i>lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców</i>)	36
16/17. NIE dla presji seksualnej (<i>lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców</i>)	38
18/19. O integracji seksualnej, czyli seksualnej dojrzałości (<i>lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców</i>)	40

KLASA II

1. Zaburzenia w osiągnięciu tożsamości płciowej	42
2/3. Przemoc i przestępstwa seksualne (<i>lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców</i>)	44
4. Orientacja homoseksualna a zachowania tolerancyjne i nietolerancyjne	46
5/6. Coraz więcej chorób przenoszonych drogą płciową, coraz więcej zakażonych (<i>lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców</i>)	48

7. Jak uchronić się przed AIDS?	50
8/9. Seks i życiowe decyzje (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	52
10. Test z dojrzałości do małżeństwa	54
11. Być matką, być ojcem	56
12/13. Świadomość własnej płodności (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	58
14/15. Zgodnie z naturą, czyli o metodach rozpoznawania płodności (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	60
16. Odpowiedzialne rodzicielstwo, to znaczy...	62
17. Antykoncepcja	64
18. W poszukiwaniu idealnej metody antykoncepcji.....	66
19. Aborcja. Co mówi na ten temat prawo, medycyna i kodeks etyczny?	68

KLASA III

1. Komunikacja w małżeństwie, czyli powodzenie związku	70
2. Aby miłość nie wygasła, czyli o sztuce rozwiązywania konfliktów	72
3. Funkcje rodziny	74
4. Jak być dobrym rodzicem, czyli o znaczeniu prawidłowych postaw rodzicielskich	76
5/6. Samotne rodzicielstwo – czy zawsze musi być trudne? (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	78
7. Pragnienie dziecka. Jak rozwiązać problem niepłodności?	80
8/9. Każdy ma prawo żyć godnie – bez przemocy (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	82
10. Poradnictwo młodzieżowe i rodzinne	84
11/12. O pornografii, czyli komercjalizacji ludzkiej seksualności (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	86
13/14. Trudności życia małżeńskiego: alkoholizm, narkomania, sekty (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	88
15. Rodzina i prawo	90
16/17. Gdy małżeństwo się rozpada (lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców)	92
18. Gdy nie wszyscy są zdrowi, czyli o starości i niepełnosprawności w rodzinie.....	94
19. Zmierzch dnia, czyli zakończenie życia	96
LITERATURA.....	98

WSTĘP

- .....
- Program „*Wędrując ku dorosłości*”. *Wychowanie do życia w rodzinie dla klas I–III szkół ponadgimnazjalnych* jest realizacją podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół z dnia 27 sierpnia 2012 roku (Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej opublikowane w Dzienniku Ustaw z dnia 30 sierpnia 2012 roku, poz. 977).

Wprowadzenie do nauczania szkolnego zajęć z wychowania do życia w rodzinie stawia przed nauczycielami ważne cele edukacyjne: dostarczenie interdyscyplinarnej wiedzy, kształtowanie pozytywnych postaw wobec małżeństwa i rodziny oraz stymulowanie młodego człowieka do samorozwoju.

U uczniów szkół ponadgimnazjalnych, stojących u progu dorosłości, można zaobserwować dużą potrzebę poszukiwania odpowiedzi na podstawowe pytania o charakterze egzystencjalnym. Oznacza to odnajdywanie wartości rozwijających życie wewnętrzne.

Z wielu badań wynika, że młodzież oczekuje przekazania takich informacji, które pozwolą w przyszłości zachować i pomnożyć miłość, jaką obdarzają się ludzie w chwili podjęcia decyzji o zawarciu małżeństwa i założeniu rodziny. Umiejętność nawiązywania satysfakcjonujących relacji, wzmacnianie więzi, konstruktywne rozwiązywanie konfliktów, a także integralne przeżywanie własnej seksualności oraz odpowiedzialne traktowanie macierzyństwa i ojcostwa – to ważne i różnorodne zagadnienia, które są podejmowane w ramach zajęć wychowania prorodzinnego.

Program wspomaga wychowawczą i profilaktyczną funkcję szkoły; jest kompatybilny ze szkolnym zestawem programów nauczania.

W dokumencie zawierającym treści programowe wychowania do życia w rodzinie, obowiązujące od roku szkolnego 2012/2013, zostały również sformułowane cele kształcenia:

- I. Pogłębianie wiedzy związanej z funkcjami rodziny, miłością, przyjaźnią, pełnieniem ról małżeńskich i rodzicielskich, seksualnością człowieka i prokreacją; umiejętność podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących wyboru drogi życiowej, małżeństwa i rodziny.
- II. Rozwijanie umiejętności rozwiązywania problemów związanych z okresem dojrzewania, dorastania i wyborem drogi życiowej; umiejętność świadomego kreowania własnej osobowości.
- III. Uzyskanie przez uczniów lepszego rozumienia siebie i najbliższego otoczenia; umiejętność poszukiwania i udzielania odpowiedzi na pytania: Kim jest człowiek? Jakie są jego cele i zadania życiowe? Jaki jest sens życia?
- IV. Przyjęcie pozytywnej postawy wobec życia ludzkiego, osób niepełnosprawnych i chorych; przygotowanie, na podstawie wiedzy i wykształconych

umiejętności, do poszanowania godności życia ludzkiego i dojrzałego funkcjonowania w rodzinie.

- V. Znajomość podstawowych zasad postępowania w sferze ludzkiej płciowości i płodności; kształtowanie postaw prozdrowotnych, prospołecznych i prorodzinnych.

KONCEPCJA PROGRAMU

A. Organizacja procesu dydaktycznego

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 lutego 2012 roku (par. 3.1), zmieniającym *rozporządzenie w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego*, przeznaczają się w szkolnym planie nauczania w każdym roku szkolnym dla uczniów poszczególnych klas po 14 godzin, w tym po 5 godzin z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców. Nauczyciel realizuje więc w klasach I-III szkoły ponadgimnazjalnej po 19 godzin rocznie.

Program „Wędrując ku dorosłości” został dostosowany do tych wymogów.

Bloki treściowe otrzymały układ linearny, tj. partie materiału zostały ułożone najczęściej według kolejności haseł zawartych w podstawie programowej. Następują one szeregowo – od rozpoczęcia nauki w klasie I do jej zakończenia w klasie III. Nie powraca się zatem w kolejnych klasach do treści już zrealizowanych, aczkolwiek niekiedy prowadzący pogłębiając jakieś zagadnienie, odwołuje się do zdobytej wcześniej wiedzy uczniów.

B. Integralne ujęcie ludzkiej seksualności

Wychowanie do życia w rodzinie to szczególna dziedzina, która mobilizuje do zastanowienia się nad zagadnieniem płciowości człowieka: kobiecości i męskości, dojrzałej miłości, wartości małżeństwa i rodziny, a w konsekwencji do zgłębiania ostatecznych celów życiowych człowieka. Uwrażliwienie ucznia na dobro i prawdę – wartości szczególnie istotne w życiu rodzinnym – jest możliwe dzięki pobudzeniu ucznia do refleksji i samooceny. W toku realizacji zajęć WdŻwR najtrudniejsze i budzące najwięcej obaw są zagadnienia etyczno-filozoficzne. Tymczasem seksualizm człowieka, który nie respektuje norm etycznych i duchowości oznacza dezintegrację osobowości i może krzywdzić drugą osobę. Istotnym elementem wychowania, szczególnie w tej dziedzinie, jest pomaganie uczniowi, by zrozumiał prawdziwy sens seksualności oraz przyjął wobec niej dojrzałą postawę.

C. Metody, techniki i formy pracy

Efektywność zajęć wychowania do życia w rodzinie jest uwarunkowana nie tylko dobrym przygotowaniem w zakresie treści programowych, ale także sposobem ich przekazywania. Odpowiedni zestaw metod, form i technik pracy wyzwoli zaangażowanie i aktywność uczniów. Nauczyciel dokonujący wyboru metod i form pracy powinien również brać pod uwagę swoje atuty, możliwości uczniów, a także stopień wyposażenia przedmiotowo-dydaktycznego szkoły.

Niestandardowe formy organizacyjne i metody urozmaicą zajęcia, stworzą uczniom możliwość czynnego w nich uczestnictwa. Będzie to również okazja nabycia umiejętności konfrontowania swoich poglądów, wypowiedzania w sposób swobodny opinii, a także wyrażania ekspresji i przeżyć.

Duże znaczenie w realizacji zajęć prorodzinnych stanowi film. Może on pobudzać do dyskusji, rozwijać wyobraźnię, kształtować postawy. Nie powinien jednak zastępować nauczyciela; raczej tylko inspirować proces dydaktyczno-wychowawczy, np. przez wprowadzenie lub zobrazowanie danego zagadnienia. Propozycje filmowe w programie są dlatego ograniczone do kilku, a wyjątkowo do kilkunastu minut.

W zależności od realizacji określonych celów nauczyciel przyjmuje wybrany tok nauczania, do którego przyporządkowane są odpowiednie metody i techniki pracy.

Tok podający (przekazywanie wiedzy):

- wykład,
- pogadanka.

Tok problemowy (rozwiązywanie problemów, zdarzeń):

- „burza mózgów”,
- drzewo decyzyjne,
- metaplan,
- dyskusja,
- debata oksfordzka,
- śniegowa kula,
- 6 myślowych kapeluszy Edwarda de Bono.

Tok eksponujący (kształcenie przez wyzwianie stanów emocjonalnych, przeżywanie):

- film,
- drama,

- inscenizacja,
- symulacje decyzyjne,
- metoda trybunału.

Tok praktyczny (rozwój sfery sensomotorycznej):

- plakat,
- mapa mentalna,
- wykresy (np. cyklu kobiecego).

Ocena osiągnięć ucznia

Zajęcia z wychowania do życia w rodzinie nie podlegają ocenie. Wielu nauczycielom takie ujęcie wydaje się utrudniać ich realizację. Tymczasem uczeń nieocenywany jest swobodniejszy, bez obaw ujawnia emocje, jest szczerzy i spontaniczny. Na tych lekcjach uczniowie mogą „czuć się naprawdę sobą”, wówczas bez obaw zabierają głos, dyskutują, wyrażają opinie.

Pomimo że rozporządzenie nie przewiduje dla tego przedmiotu klasycznej oceny, efekty pracy wychowawczej można zmierzyć stosując różne narzędzia pomiaru. Pod koniec bloku zajęć (lub po lekcji) warto posłużyć się testem sprawdzającym wiedzę uczniów. Tych, którzy uzyskali najlepsze wyniki, można nagrodzić częściowymi ocenami z biologii czy WOS-u (po uprzednim uzgodnieniu z nauczycielami tych przedmiotów). Współpracując z wychowawcami klas można także ustalić gratyfikację za szczególną aktywność i zaangażowanie – częściową oceną wzorową z zachowania.

Zaproponowane sposoby gratyfikacji na zajęciach WdŻwR powinny być przedstawione na początku roku Radzie Pedagogicznej oraz uczniom.

Aby ocenić zmianę postaw wychowanka, albo uzyskać informację o stopniu satysfakcji ucznia z uczestnictwa na zajęciach, prowadzący może wprowadzić arkusz lub kartę ewaluacyjną, ankietę albo też „mówiącą ścianę”.

Współpraca z rodzicami

Na uczestnictwo uczniów w zajęciach wychowania do życia w rodzinie rodzice mogą nie wyrazić zgody. Prawo oświatowe respektuje zagwarantowane rodzicom pierwszeństwo w wychowaniu swoich dzieci (Konstytucja RP, art. 48 i 53). Stanowi to dodatkowe wyzwanie dla nauczycieli, aby przedmiot ten był dostrzeżony przez młodzież i jej rodziców jako potrzebny i interesujący.

Niebagatelną rolę odgrywają obligatoryjne spotkania z rodzicami. Mogą one zaowocować współdziałaniem ułatwiającym komunikację w rodzinie i wspierającym autorytet domu i szkoły. Warto zintegrować działania obu podmiotów.

ANKIETA EWALUACYJNA (podsumowanie zajęć)

Płeć   K / M .....

Klasa .....

1. Oceń (w skali 1–6), w jakim stopniu to, czego nauczyłeś/nauczyłaś się podczas zajęć wychowania do życia w rodzinie, przyda Ci się w życiu?

1. .... 2. .... 3. .... 4. .... 5. .... 6. ....
zupełnie się nie przyda bardzo się przyda

2. Oceń (w skali 1–6) sposób realizacji zajęć:

a) zaciekawienie realizowanymi treściami

b) pogłębienie wiedzy o życiu, miłości i seksualności

c) uzyskiwanie odpowiedzi w zgłaszanych wątpliwościach

d) pobudzanie do refleksji wokół poruszanych zagadnień

3. Napisz krótko, co Ci się w zajęciach najbardziej podobało?

.....
.....
.....
.....

4. Napisz krótko, czego Ci brakowało na tych zajęciach?

.....
.....
.....
.....

5. Inne uwagi

.....
.....

OBJAŚNIENIA SKRÓTOWYCH ZAPISÓW POMOCY DYDAKTYCZNYCH UŻYTYCH W PROGRAMIE

Podręcznik

Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie dla uczniów klas I-III szkół ponadgimnazjalnych, red. Teresa Król, Maria Ryś, Wyd. Rubikon, Kraków 2013 (Numer ewidencyjny w wykazie 663/2013).

Ćwiczenia

Wędrując ku dorosłości. Wychowanie do życia w rodzinie. Ćwiczenia dla uczniów klas I-III szkół ponadgimnazjalnych, red. Teresa Król, Wyd. Rubikon, Kraków 2013.

B. Charczuk (red.), *Wygrajmy przyszłość*

B. Charczuk (red.), *Wygrajmy przyszłość. Lekcje wychowawcze i zajęcia pro rodzinne. Scenariusze dla szkół ponadgimnazjalnych*, Wyd. Rubikon, Kraków 2004.

M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*

M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości. Scenariusze zajęć dla uczniów gimnazjum i szkół ponadgimnazjalnych*, Wyd. Rubikon, Kraków 2009.

Płodność człowieka

Płodność człowieka. Podstawy biomedyczne, Prezentacja multimedialna, Wyd. Rubikon, Kraków 2008.

Plansze „Poznaj siebie”

Poznaj siebie – plansze ze schematami anatomiczno-fizjologicznymi układu rozrodczego człowieka, Wyd. Rubikon, Kraków 2013.

Filmy z serii „Wędrując ku dorosłości”

Cykl sześciu filmów na zajęcia wychowania do życia w rodzinie dla uczniów klas I-III liceum, technikum i szkół zawodowych:

Film I „Uczymy się kochać”

Film II „Seks, czyli wątpliwości i pytania”

Film III „O miłości – rozmowy ważne i mniej ważne”

Film IV „Jesteśmy razem”

Film V „Mieć dom – to mieć wiele”

Film VI „Dziecko – obietnicą poranka”

Wyd. Rubikon, Kraków 2010

Filmy z serii „Zaplątani w Sieć”

Film I „Happy slapping”

Film II „Cyberbullying”

Film III „Sexting”

Wyd. Rubikon, Kraków 2013

Filmy z serii „Zakochanie i co dalej...”

Film I „Filiżanka czekolady” (Zakochanie i zdrada. Chłopak i dziewczyna – pierwsze związki)

Film II „Ostry makijaż” (Wczesna inicjacja seksualna)

Film III „Tato” (Uzależnienie od pornografii)

Wyd. Rubikon, Kraków 2012

Film „Żyję bez ryzyka AIDS”

Wyd. Fundacja Homo Homini, Kraków 2000

Film „Cud miłości”

(rozwój prenatalny dziecka), Wyd. HAGI, Wrocław 2008

Filmy z serii „Człowiek – Miłość – Rodzina”

Film I „Człowiek od poczęcia”

Film II „Do progu dojrzewania”

Film III „Tajemnice kobiecości”

Film IV „Tajemnice męskości”

Film V „Człowiek – istota płciowa”

Film VI „Etyka seksualności”

Film VII „Dramat aborcji”

Film VIII „Naturalne planowanie rodziny”

Film IX „Czas oczekiwania”

Film X „Miłość”

Wyd. Fundacja Źródło, Kraków 2000.

INNE POMOCE DYDAKTYCZNE – FILMY

Banaszek J. (red.), „Telewizja Miłość”, Wyd. WAM, Kraków 2008, [DVD].

Boniowska M., „Hospicjum. Kochając do końca...”, Wyd. WAM, Kraków 2009, [DVD].

Górny G., „Media i przemoc”, Wyd. Stowarzyszenie Kulturalne Fronda, [DVD].

Górny G., „Wojna światów – Aborcja”, Wyd. WAM, Kraków 2005, [DVD].

Górny G., „Wojna światów – Homoseksualizm”, Wyd. WAM, Kraków 2005, [DVD].

„Metoda Billingsa”, Wyd. APE, 2006, [DVD].

Nawrocki P. (reż.), „Wirtualne uzależnienie”, Wyd. WAM, Kraków 2008, [DVD].

Nowakowski B., Wołkowicz M. (reż.), „Anoreksja i bulimia”, Rubikon, Kraków 2009, [DVD].

Nowakowski B., Wołkowicz M. (reż.), „Dziękuję... nie biorę!” , Rubikon, Kraków 2005, [DVD].

Nowakowski B., Wołkowicz M. (reż.), „Dziękuję... nie piję!” , Rubikon, Kraków 2005, [DVD].

Nowakowski B., Wołkowicz M. (reż.), „Powstrzymać agresję”, Rubikon, Kraków 2007, [DVD].

Smoczyńska A. (red.), „3 Love”, Wyd. WAM, Kraków 2008, [DVD].

Zajac R., „Eutanazja (nie)godna śmierć”, Wyd. WAM, Kraków 2011, [DVD].

Zajac R., „Kolekcjonerzy mocnych wrażeń – moda na dopalacze”, Wyd. WAM, 2011, [DVD].

Żukowski P. (red.), „Szczęściarz”, Wyd. WAM, Kraków 2008, [DVD].

Temat: **CZŁOWIEK – PŁEĆ – MIŁOŚĆ,
CZYLI O LEKCJACH WYCHOWANIA
DO ŻYCIA W RODZINIE**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- uświadomi sobie potrzebę kierowania własnym rozwojem w sferze seksualnej i podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących drogi życiowej,
- opíše podstawowe pojęcia: płciowość, miłość,
- dostrzeże potrzebę przygotowania się do pełnienia w przyszłości ról małżeńskich i rodzinnych,
- pozna (w zarysie) treści programowe realizowane na lekcjach WdŻwR,
- określi swoje oczekiwania wobec zajęć,
- pozna zasady i reguły pracy podczas zajęć oraz sposoby gratyfikacji aktywności na lekcjach.

TREŚCI

1. Dojrzała postawa wobec płciowości zadaniem życiowym każdego człowieka.
2. Uczestnictwo w zajęciach jako świadomy wybór.
3. Treści i cele zajęć WdŻwR w szkole ponadgimnazjalnej.
4. Zasady i reguły pracy na zajęciach.
5. Oczekiwania uczniów wobec przedmiotu.
6. Podręcznik, ćwiczenia oraz materiały wykorzystywane na lekcjach WdŻwR.
7. Biologiczne i psychologiczne znaczenie płci.
8. Miłość – największą potrzebą człowieka.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- kontrakt grupowy,
- rozmowa kierowana,
- ankieta (oczekiwania uczniów wobec zajęć WdŻwR),
- film,
- ćwiczenie.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zrozumie, że lekcje WdŻwR mogą pomóc w harmonijnym przeżywaniu okresu młodości,
- zorientuje się, że wiedza zdobyta na lekcjach WdŻwR pomoże w dokonywaniu życiowych wyborów,
- określi swoje oczekiwania wobec przedmiotu,
- dokona analizy podstawowych pojęć: płciowość, miłość.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 17-20.
2. Ćwiczenia, s. 5-6.
3. Wykaz literatury pomocniczej dla ucznia.
4. Film 1 „Uczymy się kochać” (scena 1) z serii „Wędrując ku dorosłości”.

**Temat: : KIM JEST CZŁOWIEK? JAKI JEST
SENS JEGO ŻYCIA?****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- rozumie istotę człowieka jako osoby w ciągłym rozwoju,
- wie, że człowiek jest istotą wielowymiarową: biologiczną, psychiczną, społeczną, duchową.
- rozumie, w czym przejawia się godność człowieka,
- zdaje sobie sprawę, że jest osobą poszukującą sensu życia i urzeczywistniającej wartości wyższe.

TREŚCI

1. Człowiek istotą wielowymiarową.
2. Ujęcie filozoficzne, społeczne i biologiczne istoty ludzkiej.
3. Godność osoby ludzkiej i wyznawany system wartości.
4. Człowiek i różne jego zachowania: zdolny do heroizmu i poświęcenia, ale także do podłości i okrucieństwa.
5. Integralna wizja osoby.
6. Poczucie sensu życia człowieka.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład,
- dyskusja,
- pogadanka,
- praca z tekstem (w grupach),
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- uświadomi sobie prawdę o wielowymiarowości człowieka,
- zrozumie, że szacunek wobec innych i godność są niezbywalnymi prawami każdego człowieka,
- wzbudzi refleksję nad celami i sensem życia,
- wypowie swoje zdanie nt. różnych zachowań człowieka; jego zdolności do heroizmu, ale i okrucieństwa.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 12-17.
2. Ćwiczenia, s. 7-8.
3. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 23-27.
4. M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*, s. 9-13.
5. K. Ostrowska (red.), *Wychowanie do życia w rodzinie. Słownik pojęć*, Wyd. Rubikon, Kraków 2007.

Temat: **ABY SKUTECZNIE POROZUMIEWAĆ SIĘ Z INNYMI**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- potrafi określić, czym jest komunikacja interpersonalna i pozna jej poziomy,
- uświadomi sobie potrzebę pracy nad skutecznością komunikacji,
- zastanowi się, jak eliminować bariery komunikacyjne,
- dowie się o pięciu poziomach słuchania i potrafi je opisać,
- zda sobie sprawę z roli empatii w życiu człowieka.

TREŚCI

1. Poziom werbalny i niewerbalny komunikacji międzyludzkiej.
2. Bariery komunikacyjne.
3. Sposoby poprawy efektywności komunikacji.
4. Pięć poziomów słuchania.
5. Rola empatii w budowaniu relacji międzyludzkich.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład z prezentacją multimedialną,
- praca w parach,
- ćwiczenia,
- pogadanka,
- praca z tekstem.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zrozumie potrzebę doskonalenia efektywności komunikacji międzyludzkiej,
- nauczy się eliminowania barier komunikacyjnych,
- nabędzie umiejętności słuchania z uwagą i empatią,
- przekona się, dlaczego empatia jest w życiu ważna,
- dokona analizy charakterystycznych cech dla pięciu poziomów słuchania.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik: s. 216-220,
2. Ćwiczenia, s. 9-12.
3. M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*, s. 71-84.

Temat: **SZTUKA ŻYCIA**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- uzmysłowi sobie potrzebę prawidłowego rozpoznawania i wyrażania odczuwanych emocji,
- dowie się o znaczeniu inteligencji emocjonalnej,
- rozumie potrzebę wykształcenia zachowań (technik) asertywnych w codziennych sytuacjach, aby skutecznie bronić się przed manipulacją,
- pozna sztukę asertywnego wyrażania prośb,
- wie, czym są negocjacje i rozwija umiejętności negocjacyjne.

TREŚCI

1. Rozpoznawanie i wyrażanie uczuć w konstruktywny sposób.
2. Inteligencja emocjonalna a jakość życia społecznego.
3. Umiejętność wyrażania własnego zdania, czyli o asertywności.
4. Sztuka asertywnego wyrażania prośb.
4. Umiejętności negocjacyjne; techniki negocjacji.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- drama,
- ćwiczenia,
- pogadanka,
- miniwykład,
- praca z testem,
- list.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- analizuje znaczenie inteligencji emocjonalnej w życiu osobistym i społecznym,
- ocenia wartość konstruktywnego wyrażania uczuć,
- doskonali techniki zachowań asertywnych,
- zna korzyści asertywnego sposobu wyrażania próśb,
- dowie się o potrzebie rozwijania umiejętności negocjacyjnych.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 219-224.
2. Ćwiczenia, s. 13-16.
3. Propozycja scenek dramatycznych.

Temat: ROZWÓJ CZŁOWIEKA**SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- uświadomi sobie, że człowiek ulega ciągłej transformacji zarówno w sferze biologicznej, jak też psychicznej i społecznej,
- potrafi wymienić czynniki warunkujące rozwój człowieka,
- potrafi przekazać podstawową wiedzę dotyczącą zmian, którym podlega człowiek w poszczególnych okresach życia,
- wzbudzi empatię wobec bezbronności małego dziecka.

TREŚCI

1. Metamorfoza człowieka.
2. Różne u różnych ludzi tempo, rytm i jakość rozwoju.
3. Czynniki warunkujące rozwój człowieka:
  - zadatki dziedziczne,
  - własna aktywność,
  - działanie środowiska.
4. Okresy rozwojowe: od życia płodowego do okresu dorosłości (okres prenatalny, noworodkowy, niemowlęcy, poniemowlęcy, średniego i późnego dzieciństwa, adolescencji, dorosłości).
5. Potrzeba akceptacji, bezpieczeństwa i miłości dla właściwego rozwoju małego dziecka. Skutki braku zaspokojenia tych potrzeb.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- praca z tekstem podręcznika,
- pogadanka,
- wykład z prezentacją multimedialną,
- film,
- ćwiczenia,
- metaplan.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zdobędzie podstawową wiedzę o kolejnych fazach rozwoju człowieka,
- zorientuje się, że każdy człowiek ma swój rytm i tempo rozwoju,
- potrafi wymienić i scharakteryzować czynniki warunkujące rozwój człowieka,
- zastanowi się, co jest powodem przemocy wobec małych dzieci ze strony niektórych dorosłych.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 21-33 oraz 149-153.
2. Ćwiczenia, s. 17-18.
3. Film „Do progu dojrzewania” z serii „Człowiek–Miłość–Rodzina”, Wyd. Fundacja „Źródło”.
4. Film „Bobas”, Wyd. PWN.
5. Film „Cud miłości”, Wyd. HAGI.

**Temat: FAZY ROZWOJU PSYCHOSEKSUALNEGO
I KSZTAŁTOWANIE SIĘ RÓL PŁCIOWYCH****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- utrwali wiedzę biologiczną nt. determinacji płci,
- potrafi wymienić kolejne fazy rozwoju psychoseksualnego człowieka,
- uświadomi sobie rolę rodziny i środowiska rówieśniczego w kształtowaniu się ról płciowych,
- zna czynniki zaburzające prawidłowy rozwój psychoseksualny.

TREŚCI

1. Płciowość – jako integralny składnik ludzkiej osobowości.
2. Rozwój psychoseksualny w kolejnych fazach życia:
  - niemowlęstwo,
  - wczesne dzieciństwo,
  - wiek zabawy,
  - okres latencji
  - okres dojrzewania (faza przedpokwitaniowa, pokwitaniowa, młodzieńcza).
3. Akceptacja własnej płci.
4. Dojrzewanie fizyczne a dojrzewanie psychiczne i społeczne; akceleracja.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- mapa mentalna,
- wykład z prezentacją multimedialną,
- praca z tekstem (podręcznik),
- praca w grupach.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi przedstawić fazy rozwoju psychoseksualnego człowieka,
- zda sobie sprawę z roli rodziny i środowiska rówieśniczego w kształtowaniu się ról płciowych,
- dowie się, że płciowość człowieka jest integralnym składnikiem ludzkiej osobowości,
- rozróżnia sytuacje, kiedy seksualność jest „językiem miłości”, a kiedy może stać się miejscem egoizmu i przemocy.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 42-46.
2. Ćwiczenia, s. 19-21.
3. Arkusze papieru (po 1/2 dla każdej grupy), flamastry, masa mocująca.

Temat: **DOJRZAŁOŚĆ CZŁOWIEKA.
TRUDNOŚCI OKRESU DORASTANIA**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- pozna kryteria dojrzałości człowieka,
- uświadomi sobie potrzebę stawiania zadań rozwojowych integrujących osobowość człowieka,
- rozumie reguły, jakie funkcjonują w życiu społecznym,
- potrafi podjąć wiele zadań rozwojowych, które charakteryzują osobowość dojrzałą,
- wie, że dojrzewanie psychoseksualne wiąże się niejednokrotnie z przeżywaniem trudności i problemów,
- pozna sposoby rozwiązywania problemów i skutecznego działania,
- pozna standardy poradnictwa młodzieżowego i rodzinnego,
- wie, do jakich osób i instytucji można się zwrócić, aby uzyskać pomoc.

TREŚCI

1. Kryteria dojrzałości człowieka i zadania rozwojowe:
  - a) sfera biologiczna,
  - b) sfera psychiczna i emocjonalna,
  - c) sfera społeczna,
  - d) sfera duchowa.
2. Trudności i problemy dojrzewania (faza młodzieńcza). Sposoby radzenia sobie z nimi.
3. Standardy poradnictwa instytucjonalnego (młodzieżowego i rodzinnego).
4. Poradnie i specjaliści udzielający pomocy.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- praca w grupach,
- pogadanka,
- dyskusja,
- praca z tekstem,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi omówić kryteria dojrzałości człowieka i przedstawić zadania rozwojowe w sferze biologicznej, psychicznej, emocjonalnej, społecznej i duchowej,
- orientuje się w trudnościach okresu dorastania,
- zna adresy najbliższych poradni specjalistycznych, do których może się zwrócić w sytuacji przeżywanych trudności,
- dowie się, że poradnictwo instytucjonalne jest bezpłatne, poufne, bezstronne, dostępne, przekazujące rzetelne informacje.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 34 oraz s. 231-233.
2. Ćwiczenia, s. 22-25.
3. Wykaz specjalistów i poradni specjalistycznych dla młodzieży (najbliższe tereny), adresy internetowe, telefony zaufania.

Temat: **KOBIECOŚĆ – MĘSKOŚĆ.
RÓŻNICE I KOMPLEMENTARNOŚĆ**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- poszerzy i utrwali wiadomości o różnicach płciowych kobiety i mężczyzny, zarówno w wymiarze biologicznym, psychicznym, emocjonalnym, kulturowym i społecznym.
- zrozumie, że każdy człowiek posiada w różnym stopniu cechy zarówno męskie, jak i żeńskie,
- zauważy przemiany kulturowe dotyczące stereotypów płci,
- uświadomi znaczenie płciowości w rozwoju więzi między mężczyzną i kobietą,
- dowie się o potrzebie komplementarności płci, szczególnie w pełnieniu ról małżeńskich i rodzicielskich.

TREŚCI

1. Płciowość jako wymiar biologiczny, psychiczny i kulturowy.
2. Modele kobiecości i męskości; wzorce płci.
3. Komplementarność płci, czyli o wzajemnym uzupełnianiu się i dopełnianiu w sferach fizycznej, psychicznej, emocjonalnej i społecznej.
4. Urzeczywistnianie płciowości człowieka w intymnej sferze małżeństwa.
5. Proces przeobrażeń koncepcji męskości i kobiecości we współczesnej kulturze, m.in. panujące stereotypy a role kobiet i mężczyzn.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- dyskusja lub debata oksfordzka,
- ćwiczenia,

- mapa mentalna,
- miniwykład.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi opisać znaczenie płciowości w rozwoju więzi mężczyzny i kobiety,
- zauważy, że każdy człowiek w różnym stopniu posiada cechy męskie i żeńskie,
- akceptuje własną płć,
- zda sobie sprawę z panujących stereotypów dot. męskości i kobiecości,
- potrafi określić role mężczyzny i kobiety w małżeństwie i potrzebę komplementarności płci.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 46-48.
2. Ćwiczenia, s. 26-27.
3. Materiały do mapy mentalnej.
4. Film 3 „Kobiety i mężczyźni – to dwa różne światy?” (scena 2) z serii „Wędrując ku dorosłości”.
5. T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 55-58.
6. B. Charczuk (red.), *Wygrajmy przyszłość*, s. 53-62.

Temat: **SPOTKANIA I ROZSTANIA****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- dowie się, że samoakceptacja i miłość samego siebie uczynią go zdolnym do miłości,
- pozna różnice między zakochaniem, zauroczeniem a dojrzałą miłością,
- uświadomi sobie, że z zakochaniem wiąże się idealizacja drugiej osoby,
- pozna etapy rozwoju miłości,
- zyska świadomość, że każdy etap miłości ma swoje znaki,
- zrozumie, że młodzieńcze związki są zazwyczaj nietrwałe,
- zorientuje się, że przeżycia związane z rozpadem związku mogą stać się mobilizacją do analizy swojego postępowania i postępowania drugiej osoby.

TREŚCI

1. Miłość samego siebie, samoakceptacja.
2. Czekanie na miłość.
3. Zauroczenie, zakochanie, „miłość od pierwszego wejrzenia”.
4. Idealizacja partnera a prawda o drugim człowieku.
5. Etapy rozwoju miłości.
6. Znaki miłości.
7. Proces „odkochiwania się” i młodzieńcze rozstania.
8. Sposoby radzenia sobie w sytuacji przeżywania odrzucenia, cierpienia po rozstaniu.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- praca w grupach: Metoda 6–3–5

- rozmowa kierowana,
- praca z tekstem,
- drama,
- metoda sytuacyjna,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- przekona się o potrzebie samoakceptacji,
- pozna etapy rozwoju miłości,
- potrafi odróżnić miłość dojrzałą od stanu zakochania, zauroczenia,
- dowie się, że zakochani często idealizują drugą osobę,
- wie, że różne są znaki miłości – dla każdego etapu jej rozwoju,
- przyjmie prawdę o przelotności i nietrwałości młodzieńczych związków uczuciowych,
- zrozumie, że „czas leczy rany”, a przeżywane cierpienie może mobilizować do realistycznego wnioskowania,
- wie, do kogo zwrócić się o pomoc w sytuacji zranienia i psychicznego załamania.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 51-54 oraz s. 56-57.
2. Ćwiczenia, s. 28-30.
3. Film „Filiżanka czekolady” (Zakochanie i zdrada) z serii „Zakochanie i co dalej...”, Rubikon, Kraków 2012.
4. Film 1 „Uczymy się kochać” (scena 2 i 3) lub Film 3 „O miłości – rozmowy ważne i mniej ważne” (scena 3) z serii „Wędrując ku dorosłości”.
5. Formularz do metody 6–3–5 oraz scenariusz zajęć w: T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 12–16 lub 59–62.
6. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 63-65.

Temat: **RADOŚĆ DAWANIA I OTRZYMYWANIA,
CZYLI NATURA MIŁOŚCI**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- pozna naturę miłości,
- uświadomi sobie, że w miłości dawca jest jednocześnie biorcą,
- pozna trzy typy miłości,
- dowie się, że o trwałym związku decyduje miłość, która nie stawia warunków.

TREŚCI

1. Natura miłości: zaangażowanie, altruizm, empatia.
2. Dawca jednocześnie biorcą, czyli o fenomenie miłości.
3. Trzy typy miłości:
  - „pod warunkiem”,
  - „z powodu”,
  - miłość bezwarunkowa.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- wykład,
- „drzewo decyzyjne”,
- dyskusja,
- praca z tekstem,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi określić naturę miłości,
- umie uzasadnić, że w miłości dawca jest jednocześnie biorcą,
- zda sobie sprawę, że z trzech typów miłości tylko miłość bezwarunkowa zapewni trwałość małżeństwa.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 54-58.
2. Ćwiczenia, s. 31-32.
3. Film 3 „O miłości – rozmowy ważne i mniej ważne” (scena 1) „Zakochałem się w tobie, pani” z serii „Wędrując ku dorosłości”.
4. T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 51–54.
5. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 76-81.
6. M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*, s. 223-226.

Temat: **KOCHAĆ I BYĆ KOCHANYM/KOCHANĄ****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- dowie się o przeobrażeniach miłości: od uczuciowej do pełnej zaangażowania,
- poszerzy wiedzę o rodzajach miłości,
- dowie się, jakie są uwarunkowania miłości prawdziwej,
- pozna cechy miłości małżeńskiej.

TREŚCI

1. Rodzaje miłości: epithumia, eros, storge, phileo, agape.
2. Miłość prawdziwa (dojrzała) – to znaczy jaka?
3. Cechy miłości małżeńskiej (prawdziwie ludzka, wierna i wyłączna, płodna).

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- praca z tekstem,
- pogadanka,
- wykład z prezentacją multimedialną,
- ćwiczenia

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zna rodzaje miłości i potrafi je omówić,
- nabiera przekonania o dynamicznym rozwoju miłości: od uczuciowej do pełnej zaangażowania,
- przekona się, że w miłości prawdziwej najistotniejsze jest zaufanie i więź natury psychiczno-duchowej,
- zna i potrafi omówić cechy miłości małżeńskiej.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik: tekst „Więzienne love story” – rozmowa z Wiesławą Śmiechow-
ską, s. 62-64.
2. Ćwiczenia, s. 33-35.
3. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 63-67.
4. M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*, s. 208-214.

**Temat: CZEKAĆ – NIE CZEKAĆ?,
CZYLI O INICJACJI SEKSUALNEJ****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- uświadomi sobie przyspieszenie (akcelerację) dojrzewania biologicznego i rozbieżność między dojrzałością biologiczną, psychiczną i społeczną w kontekście inicjacji seksualnej,
- zastanowi się nad istotą aktu seksualnego,
- zwerbalizuje motywy przedwczesnej inicjacji seksualnej,
- uświadomi sobie konsekwencje fizyczne, psychiczne i społeczne wczesnej inicjacji seksualnej,
- potrafi przewidzieć skutki podejmowanych decyzji w sferze seksualnej.

TREŚCI

1. Dojrzałość biologiczna a psychiczna i społeczna nastolatka; zjawisko akceleracji.
2. Istota aktu seksualnego.
3. Motywy inicjacji seksualnej – fakty i mity.
4. Przedwczesna inicjacja seksualna a nietrwałość związków.
5. Konsekwencje biomedyczne, psychiczne i społeczne przedwczesnej inicjacji seksualnej.
6. Współżycie seksualne a więź na płaszczyźnie emocjonalnej i duchowej; zobowiązania psychiczne i moralne.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- dyskusja,
- ćwiczenie (z podręcznika, s. 68),
- film,
- „burza mózgów”,

- metoda sytuacyjna,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- pozna motywy przedwczesnej inicjacji seksualnej; umie wskazać mity i ustosunkować się do nich,
- potrafi przewidzieć skutki wczesnej inicjacji seksualnej (zranienie psychiczne, opuszczenie, ciąża, choroby przenoszone drogą płciową),
- umie przyjąć postawę odpowiedzialności za dokonywane wybory w sferze seksualnej.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 65-68.
2. Ćwiczenia, s. 36-39.
3. Film „Ostry makijaż” (wczesna inicjacja seksualna młodzieży) z serii „Zakochanie i co dalej...”
lub
Film 2 „Seks, czyli wątpliwości i pytania” (scena 2), „Seks, decyzje, wybory...” z serii „Wędrując ku dorosłości”.
4. T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 33–37.
5. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 97-104.
6. M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*, s. 128-134; s. 208-218.

Temat: „**NIE**” DLA PRESJI SEKSUALNEJ**SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- dowie się, że płciowość człowieka realizuje się w różnych sferach życia,
- pozna przejawy płciowości człowieka,
- dowie się, że przez traktowanie przedmiotowe, szczególnie w sferze intymnej można łatwo skrzywdzić drugą osobę,
- zdaje sobie sprawę, że używki (alkohol, narkotyki) oraz pigułki gwałtu utrudniają i/lub uniemożliwiają samokontrolę,
- wie, w jaki sposób przeciwstawić się presji seksualnej i powiedzieć „NIE”.

TREŚCI

1. Człowiek – istotą płciową w sferze popędowej, emocji, uczuć wyższych i w sferze duchowej.
2. Przejawy płciowości człowieka: napięcia seksualne, podniecenie, działanie seksualne.
3. Seks a moralność; brak zgody na krzywdę.
4. Potrzeba kontroli rozumu, woli oraz wypracowanego systemu wartości, aby drugi człowiek był traktowany podmiotowo, nie przedmiotowo.
5. „Szybkie numerki” i co dalej...
6. Moda na używki zamiast racjonalnego myślenia.
7. Umiejętność mówienia „NIE” w sytuacji presji seksualnej.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- „burza mózgów”,
- pogadanka
- film,

- debata oksfordzka,
- praca z tekstem (analiza wiersza),
- ćwiczenia

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zrozumie, że brak odpowiedzialności w sferze seksualnej może być źródłem cierpienia i zranień wyrządzonych sobie i drugiemu,
- zdaje sobie sprawę, że używki utrudniają samokontrolę,
- potrafi mówić „NIE” w sytuacji próby wymuszenia współżycia seksualnego.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 69-71.
2. Ćwiczenia, s. 40-42.
3. Wiersz: Michel Quist, „Piękne dziewczęta!” (Ćwiczenia, s. 39).
4. Film 2 „Seks, czyli wątpliwości i pytania” (scena 3), „Jak mówić NIE w przypadku presji seksualnej”, z serii „Wędrując ku dorosłości”.
5. T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 38–50.
6. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 92-93.
7. M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*, s. 143-151; s. 219-222.

**Temat: O INTEGRACJI SEKSUALNEJ,
CZYLI SEKSUALNEJ DOJRZAŁOŚCI****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- dowie się o możliwości kierowania własnymi pragnieniami erotycznymi i seksualnymi,
- pozna definicję i znaczenie integracji seksualnej w rozwoju człowieka,
- potrafi ustosunkować się i krytycznie ocenić przekazy medialne dot. erotyki i seksu, w tym pornografii,
- pozna etapy integracji seksualnej,
- zda sobie sprawę, że prawdziwa miłość to realizacja potrzeby bezpieczeństwa, przynależności, bliskości a także zaufania i wierności.

TREŚCI

1. Wypracowanie umiejętności kierowania własnymi pragnieniami erotycznymi i seksualnymi – jako podstawowa potrzeba dojrzałej miłości.
2. Erotyzacja przekazów medialnych a rzeczywistość. Problem pornografii.
3. Integracja seksualna jako zjednoczenie sfery popędowej z emocjonalną (uczuciową), intelektualną (poznawczą) oraz duchową (hierarchią wartości i woli tywną).
4. Zaangażowanie we własną integrację seksualną.
5. Etapy integracji seksualnej.
6. Wierność i zaufanie – podstawą prawdziwych i głębokich więzi w małżeństwie i rodzinie.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- dyskusja,

- praca w grupach (z tekstem),
- wykład,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zyska świadomość potrzeby wypracowania umiejętności kierowania swoimi pragnieniami seksualnymi i erotycznymi,
- przekona się, że przekazy medialne dot. erotyki, a szczególnie pornografii są dalekie od rzeczywistości,
- pozna etapy integracji seksualnej,
- utrwali przekonanie, że prawdziwe i głębokie więzi w małżeństwie i rodzinie opierają się na zaufaniu i wierności.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 72-75 oraz s. 235-237.
2. Ćwiczenia, s. 43-45.
3. Film „Tato” (uzależnienie od pornografii) z serii „Zakochanie i co dalej...”, Rubikon, Kraków 2012.
lub
Film 2 „Seks, czyli wątpliwości i pytania” (scena 1) z serii „Wędrując ku dorosłości”,
4. Teksty dot. pornografii w: T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 20–32.
5. B. Charczuk (red.), *Wygrajmy przyszłość*, s. 76-81 oraz s. 246-258.
6. M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*, s. 162-167.

**Temat: ZABURZENIA W OSIĄGANIU
TOŻSAMOŚCI PŁCIOWEJ****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- pozna zakres tematyczny zajęć WdŻwR w klasie drugiej,
- pozna kryteria płciowości człowieka,
- dowie się o nowych trendach w kulturze dot. płci (gender),
- poszerzy wiedzę nt. zaburzeń w identyfikacji płciowej,
- dowie się o trudnościach w osiągnięciu tożsamości płciowej i możliwościach pomocy (poradnie, specjaliści).

TREŚCI

1. Zagadnienia, które będą przedmiotem zajęć w drugiej klasie WdŻwR.
2. Płeć jako ogół cech charakterystycznych dla mężczyzn i kobiet: płeć chromosomalna (genotypowa), gonadalna, genitalna, hormonalna, metrykalna (socjalna).
3. Współczesne zjawisko kulturowe – teoria płci społecznej (gender).
4. Zaburzenia w identyfikacji płciowej (nieokreślona płeć biologiczna, transseksualizm, transwestytyzm).
5. Trudności w osiągnięciu tożsamości płciowej, możliwości pomocy.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład z prezentacją multimedialną,
- rozmowa kierowana,
- praca z tekstem,
- praca w grupach.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- wie, jakie są kryteria płciowości człowieka,
- uzyska informacje dot. płci kulturowej (gender),
- rozumie, na czym polegają zaburzenia w identyfikacji płciowej,
- poszerzy wiedzę o trudnościach w osiągnięciu tożsamości płciowej oraz możliwościach uzyskania pomocy.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 77-82.
2. Ćwiczenia, s. 46-47.
3. Prezentacja multimedialna.

**Temat: PRZEMOC I PRZESTĘPSTWA
SEKSUALNE****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- pozna normy zachowań seksualnych (trzy funkcje seksualności),
- pogłębi wiedzę o nieprawidłowościach życia psychoseksualnego,
- dowie się, jak rozpoznać miłość prawdziwą od takiej, która zniewala i wi-
kła w przemoc,
- zna zjawiska przemocy seksualnej (np. sexting) i wie, do kogo można się
zwrócić w sytuacji zagrożenia,
- uzyska informacje o szkodliwych mitach dotyczących przemocy,
- dowie się, jak można zapobiegać przemocy seksualnej.

TREŚCI

1. Normy zachowań seksualnych; trzy funkcje seksualności (biologiczna, psycho-
logiczna, społeczna).
2. Nieprawidłowości życia psychoseksualnego (pedofilia, kazirodztwo, gwałt,
ekshibicjonizm, sadyzm, masochizm).
3. Przemoc seksualna, w tym sexting; sposoby obrony.
4. Niepokojące sygnały; zanim człowiek zdecyduje się na wspólne życie.
5. Zapobieganie przemocy i przestępstwom seksualnym.
6. Ośrodki pomocy psychologicznej, medycznej i prawnej.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- „burza mózgów”,
- wykład z prezentacją multimedialną,
- praca w grupach,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- utrwali wiedzę o normach zachowań seksualnych oraz o nieprawidłowościach życia psychoseksualnego,
- pozna niepokojące sygnały przemocy i nauczy się rozpoznawać zachowania przemocowe zagrażające życiu lub zdrowiu,
- zorientuje się, że coraz częściej spotykamy się z aktami cyberprzemocy, w tym sextingu,
- wie, do kogo się zwrócić w nagłym kryzysie; jakie ośrodki mogą udzielić wsparcia.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Film „Sexting” z serii „Zaplątani w sieć”, Rubikon, Kraków 2013.
2. Prezentacja multimedialna (błędne koło przemocy).
3. Podręcznik, s. 78-79 oraz s. 225-230.
4. Ćwiczenia, s. 48-49.

Temat: **ORIENTACJA HOMOSEKSUALNA
A ZACHOWANIA TOLERANCYJNE
I NIETOLERANCYJNE**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- poszerzy wiedzę nt. homoseksualizmu,
- określi zjawiska tolerancji i nietolerancji,
- wymieni przykłady braku zachowań tolerancyjnych wobec ludzi np. niepełnosprawnych, innej narodowości, rasy, religii, czy orientacji seksualnej,
- umie odróżnić tolerancję od akceptacji zachowań destrukcyjnych czy demoralizujących.

TREŚCI

1. Homoseksualizm jako orientacja seksualna.
2. Homoseksualizm pozorny i rzeczywisty.
3. Przyczyny homoseksualizmu (uwarunkowania biologiczne i psychogenne).
4. Tolerancja uznająca prawa innych i szanująca odrębność poglądów.
5. Formy dyskryminacji wobec odmienności seksualnych, kulturowych, etnicznych i religijnych.
6. Przeciwdziałanie dyskryminacji „inności”.
7. Tolerancja dla inności, ale nie dla zachowań przestępczych, destrukcyjnych i demoralizujących.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- „burza mózgów”,
- wykład,
- metaplan,

- praca w grupach,
- dyskusja.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- poszerzy wiedzę nt. homoseksualizmu,
- potrafi podać przykłady braku tolerancji dla ludzi innego wyznania, narodowości, rasy, czy orientacji seksualnej,
- dowie się o sposobach przeciwdziałania dyskryminacji na tle rasowym, etnicznym, religijnym, kulturowym i orientacji seksualnej,
- potrafi prawidłowo odczytać i odróżnić tolerancję od akceptacji zachowań destrukcyjnych, przestępczych czy demoralizujących.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 82-88.
2. Ćwiczenia, s. 50-51.
3. Arkusze papieru dla grup, flamastry.
4. Schemat metaplanu.

Temat: **CORAZ WIĘCEJ CHORÓB
PRZENOSZONYCH DROGĄ PŁCIOWĄ,
CORAZ WIĘCEJ ZAKAŻONYCH**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- dowie się o czynnikach zwiększających ryzyko rozwoju chorób przenoszonych drogą płciową,
- pozna rodzaje chorób, sposoby przenoszenia, objawy, leczenie,
- kształtuje postawę zgodną z zasadami profilaktyki,
- zorientuje się, że współcześnie najbardziej groźne i szybko rozprzestrzeniające się choroby to wirusowe zapalenie wątroby (typ B, C, D), rak szyjki macicy wywołany wirusem HPV.

TREŚCI

1. Rozprzestrzenianie się chorób jako skutek częstej zmiany partnerów i braku wiedzy.
2. Rodzaje chorób przenoszonych drogą płciową:
  - bakteryjne,
  - pierwotniakowe,
  - wirusowe,
  - grzybicze.
3. Profilaktyka chorób przenoszonych drogą płciową, ze szczególnym uwzględnieniem zapobiegania infekcji wirusem HPV (rak szyjki macicy) i wirusowego zapalenia wątroby.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład z prezentacją multimedialną,
- dyskusja,
- drama,

- praca z tekstem,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- uświadomi sobie przyczyny zakażenia chorobami przenoszonymi drogą płciową,
- zna podłoże epidemiologiczne chorób przenoszonych drogą płciową,
- potrafi wymienić rodzaje, nazwy i objawy tych chorób,
- zdaje sobie sprawę z konsekwencji zdrowotnych (skutków) rozprzestrzeniania się chorób przenoszonych drogą płciową,
- potrafi przekazać podstawową wiedzę nt. raka szyjki macicy (infekcja wirusem HPV) i wirusowego zapalenia wątroby,
- uświadomi sobie wagę problemu i konieczność profilaktyki w tym zakresie.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 89-93.
2. Ćwiczenia, s. 52-53.
3. Prezentacja multimedialna.
4. Ulotki i foldery nt. profilaktyki chorób przenoszonych drogą płciową.
5. Zadania dla „aktorów” dramy.

Temat: JAK UCHRONIĆ SIĘ PRZED AIDS?**SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- pozna historyczne fakty dot. badań HIV/AIDS,
- zna światowy problem rozprzestrzeniania się HIV/AIDS oraz sytuację w Polsce,
- wymieni drogi zakażenia wirusem HIV,
- posiada informacje o etapach rozwoju zakażenia wirusem HIV i choroby AIDS,
- wie, jak opiekować się chorym na AIDS,
- zna sposoby profilaktyki HIV/AIDS.

TREŚCI

1. Najważniejsze fakty z historii badań nad wirusem HIV i chorobą AIDS.
2. Sytuacja epidemiologiczna w Polsce i na świecie.
3. Drogi zakażenia wirusem HIV.
4. Etapy rozwoju zakażenia wirusem HIV prowadzące do choroby AIDS.
5. Chory na AIDS w rodzinie.
6. Leczenie zakażeń HIV.
7. Jak uniknąć zachowań ryzykownych?

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład z prezentacją multimedialną,
- rozmowa kierowana,
- film (fragmenty),
- ćwiczenia,
- plakat.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi przedstawić sytuację zakażonych HIV i chorych na AIDS w Polsce i na świecie,
- zna problem epidemiologii HIV/AIDS,
- opíše rozwój zakażenia wirusem HIV, prowadzący do choroby AIDS,
- wymieni drogi zakażenia wirusem HIV,
- wie o bezpiecznych kontaktach z chorym na AIDS,
- posiada wiedzę dot. profilaktyki HIV/AIDS.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 93-100.
2. Ćwiczenia, s. 54-55.
3. Prezentacja multimedialna.
4. Broszury i ulotki (do pobrania) na stronie: www.aids.gov.pl w zakładce: „publikacje”.
5. Film, np. „Żyję bez ryzyka AIDS”, Wyd. Fundacja Homo Homini, Kraków 2005.

Temat: **SEKS I ŻYCIOWE DECYZJE****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- zastanowi się nad przeżywaną miłością i ważnymi wyborami związanymi z aktywnością seksualną,
- potrafi dokonać rozróżnienia: pierwsze wrażenia związane z miłością (zauroczenie, szok uczuciowy) a miłość prawdziwa z pełnym zaufaniem,
- dowie się, że aktywność seksualna oderwana od miłości może stać się czymś przymusowym, prowadzi do uzależnienia,
- uświadomi sobie, że nieuporządkowany seks może prowadzić do ryzykownych zachowań, wzbudzić niepokój i poczucie winy,
- zda sobie sprawę, że aktywność seksualna zobowiązuje do odpowiedzialności za partnerkę/partnera i ewentualnie nowe życie.

TREŚCI

1. Satysfakcja seksualna mężczyzny i kobiety; różnice i konsekwencje.
2. Ważne wybory: seks jako odbarczenie fizyczne czy wzajemne oddanie; całkowity dar z siebie w prawdziwej miłości.
3. Seks i zasady moralne; czy i jak wpływają na dalsze losy miłości.
4. Rola rodziców w przekazywaniu norm i zasad etycznych.
5. Seks oderwany od miłości (dezintegracja); uzależnienie i autodestrukcja.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- „burza mózgów”,
- rozmowa kierowana,
- dyskusja,
- praca z tekstem,

- drzewo decyzyjne,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- analizuje różne sytuacje związane z wyborami dotyczącymi aktywności seksualnej,
- ma świadomość, że aktywność seksualna wiąże się z konsekwencjami i odpowiedzialnością,
- zdaje sobie sprawę, że nieuporządkowany seks może być ryzykowny; może też prowadzić do uzależnienia,
- rozpoznaje potrzebę uwzględnienia zasad moralnych w swoich zachowaniach związanych z aktywnością seksualną.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 234-235.
2. Ćwiczenia, s. 56-60.
3. Film 5. „Mieć dom, to mieć wiele”, scena 2 (od 8.16 min.) z serii „Wędrując ku dorosłości” dla szkół ponadgimnazjalnych.

**Temat: TEST Z DOJRZAŁOŚCI
DO MAŁŻEŃSTWA****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- przeanalizuje kryteria wyboru współmałżonka,
- rozumie, że wybór współmałżonka to nie tylko sformalizowanie związku, ale fakt decydujący o udanym (bądź nieudanym) małżeństwie,
- pozna dojrzałe i niedojrzałe motywy wyboru współmałżonka.

TREŚCI

1. Z kim na całe życie, czyli o wyborze współmałżonka.
2. Dojrzałość do małżeństwa (fizyczna, prawna, psychiczna, umysłowa, uczuciowa, społeczna, socjalna).
3. Kryteria wyboru partnera życiowego (atrakcyjność fizyczna, ocena cech charakteru, podobieństwo postaw, oczekiwania satysfakcji seksualnej, wiek, wykształcenie, warunki materialne, akceptacja wyboru przez rodziców).
4. Motywy niedojrzałe wyboru współmałżonka (chęć ucieczki z domu, nieplanowana ciąża, zdobycie wartości materialnych).
5. Ślub; waga przysięgi małżeńskiej (wierność, zaufanie, dialog).

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- „burza mózgów”,
- miniwykład,
- rozmowa kierowana,
- testy,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi opisać swoje oczekiwania wobec partnera życiowego i realnie ocenić swoje wady i zalety,
- zna kryteria wyboru współmałżonka i potrafi się do nich ustosunkować,
- dowie się, jakie są dojrzałe i niedojrzałe motywy wyboru współmałżonka,
- zdaje sobie sprawę z wagi przysięgi małżeńskiej (wierności, zaufania i dialogu).

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 102-109 oraz s. 228-230.
2. Ćwiczenia, s. 61-66.
3. M. Kwiek, I. Nowak, *Dorastanie do miłości*, s. 231-235.

Temat: BYĆ MATKĄ, BYĆ OJCEM**SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- zna korzyści świadomego zaplanowania potomstwa,
- dowie się o warunkach zdrowotnych: zdrowia fizycznego i psychicznego, które powinni spełnić przyszli rodzice,
- dowie się, jakie są pierwsze symptomy ciąży,
- poszerzy wiedzę o rozwoju prenatalnym człowieka,
- pozna zasady higieny kobiety w czasie ciąży,
- zdobędzie informacje o roli ojca (w okresie oczekiwania na dziecko),
- pogłębi wiedzę nt. szkoły rodzenia, porodu i naturalnego karmienia,
- dowie się o roli więzi matki z dzieckiem we wczesnej fazie jego życia.

TREŚCI

1. Świadome i odpowiedzialne planowanie potomstwa.
2. Zdrowie przyszłej matki:
  - niezbędne badania lekarskie, w tym dot. chorób przenoszonych drogą płciową,
  - rezygnacja z używek (papierosy, alkohol – ryzyko zespołu FAS u dziecka),
  - pierwotna profilaktyka wad cewy nerwowej (rola kwasu foliowego),
  - stan szczepień (uwaga: różyczka!),
  - ciąża a konflikt serologiczny,
  - ciąża a choroby odzwierzęce (toksoplazmoza).
3. Zdrowie przyszłego ojca:
  - zaniechanie używek (alkohol, papierosy) w okresie 2 miesięcy poprzedzających poczęcie dziecka.
4. Kondycja psychiczna i uczuciowa (miłość) małżonków.
5. Zabezpieczenie niezbędnych warunków materialnych dla dziecka.
6. Rozpoznanie ciąży i rozwój dziecka w okresie prenatalnym.

7. Higiena ciąży.
8. Wspólne (z ojcem dziecka) przygotowanie do porodu – szkoła rodzenia. Poród.
9. Naturalne karmienie; rola więzi matki z dzieckiem we wczesnej fazie życia.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- praca z tekstem w grupach,
- pogadanka,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zdobędzie podstawowe informacje nt. ciąży (pierwsze objawy, czas trwania, tryb życia kobiety),
- zrozumie, że każde dziecko ma prawo do miłości i akceptacji obojga rodziców,
- potrafi uzasadnić konieczność oceny stanu zdrowia przyszłej matki i przyszłego ojca,
- wie, że rezygnacja z używek zarówno matki jak i ojca może zdecydować o zdrowiu ich dziecka,
- zdaje sobie sprawę, że oprócz zabezpieczenia materialnego dla dziecka istotna jest także dobra kondycja psychiczna rodziców i ich wzajemna miłość.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 23-24, oraz s. 142-159.
2. Ćwiczenia, s. 67-68.
3. Film 6 „Dziecko obietnicą poranka” z serii „Wędrując ku dorosłości” dla szkół ponadgimnazjalnych (scena 1 i 2, od początku do 4 min. 45’).
4. T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 104–118.
5. Plansze „Poznaj siebie”.
6. Film „Cud miłości”, Wyd. HAGI.

Temat: **ŚWIADOMOŚĆ WŁASNEJ PŁODNOŚCI****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- uświadomi wagę odpowiedzialności mężczyzny i kobiety za przekazywanie życia,
- poszerzy wiedzę o układzie rozrodczym mężczyzny i kobiety,
- utrwali i poszerzy wiadomości dot. hormonalnej regulacji cyklu kobiecego i zapłodnienia,
- dowie się, jak można wykorzystać powyższe informacje do planowania poczęć.

TREŚCI

1. Prokreacja; macierzyństwo, ojcostwo.
2. Układ rozrodczy męski.
3. Układ rozrodczy żeński.
4. Cykl owulacyjny.
5. Hormonalna regulacja cyklu.
6. Zapłodnienie.
7. Rozwój zarodkowy – pierwsze dni życia dziecka.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film lub wykład z prezentacją multimedialną,
- pogadanka,
- test sprawdzający wiedzę uczniów.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- poszerzy i utrwali wiedzę z zakresu anatomii i fizjologii układu rozrodczego kobiety i mężczyzny,
- zyska świadomość potrzeby wykorzystania tych informacji w zakresie planowania rodziny,
- wie, na czym polega odpowiedzialne rodzicielstwo.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 126-140.
2. Ćwiczenia, s. 69-71.
3. T. Król, M. Szczawińska, E. Wójcik, „Płodność człowieka” – płyta CD lub fragment filmu 6. z serii „Wędrując ku dorosłości” dla szkół ponadgimnazjalnych, pt. „Dziecko obietnicą poranka”, czas: od 8.35 do 21.30 (prezentacja multimedialna od planszy „Poznaj siebie” do planszy „Nieprzerwany rozwój”).
4. Formularz testu sprawdzającego wiadomości uczniów w: T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 135–136.
5. Plansze „Poznaj siebie”.

Podstawa programowa: p. 11, 17
Lekcja z podziałem na grupy dziewcząt i chłopców

Temat: **ZGODNIE Z NATURĄ, CZYLI
O METODACH ROZPOZNAWANIA
PŁODNOŚCI**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- pozna metody rozpoznawania płodności: jedno- i dwuwskaznikowe,
- dowie się o typowych objawach okresu płodności i niepłodności w cyklu kobiety,
- dowie się o skuteczności metod rozpoznawania płodności,
- przekona się, że obserwacja swojego organizmu daje radość poznania i likwiduje irracjonalny strach przed dzieckiem,
- dowie się, że znajomość rozpoznawania płodności służy także parom, które mają problemy z poczęciem dziecka (Model Creightona).

TREŚCI

1. Korzyści z obserwacji cyklu.
2. Skuteczność metod naturalnego planowania rodziny (wskaznik Pearla).
3. Objawy płodności i niepłodności w cyklu kobiety – podstawowa temperatura ciała (PTC), śluz szyjkowy, ból owulacyjny.
4. Przegląd metod NPR (metoda Billingsów, termiczna, metody symptotermiczne: J. Rötzera, podwójnego sprawdzenia – angielska).

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład z prezentacją multimedialną,
- film,
- pogadanka,
- test sprawdzający wiedzę biomedyczną,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- przekona się o korzyściach obserwacji cyklu i skuteczności metod rozpoznawania płodności,
- umie wymienić i opisać znane metody naturalnego planowania rodziny,
- potrafi opisać charakterystyczne objawy dla okresu płodnego i niepłodnego w cyklu kobiety,
- wie, że metody NPR służą również parom mającym trudności z poczęciem dziecka.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 163-175.
2. Ćwiczenia, s. 72-73.
3. T. Król, M. Szczawińska, E. Wójcik, „Płodność człowieka” – płyta CD.
4. Fragment filmu 6. z serii „Wędrując ku dorosłości” dla szkół ponadgimnazjalnych pt. „Dziecko obietnicą poranka”, czas od 21.31 do 48.05 (27 min.).
5. Test sprawdzający wiedzę biomedyczną w: T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 149.
6. Plansze „Poznaj siebie”.

**Temat: ODPOWIEDZIALNE RODZICIELSTWO,
TO ZNACZY...****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- wie o atutach i trudnościach stosowania metod NPR,
- dowie się o aparatach wspierających wyznaczanie faz cyklu,
- pozna różne stanowiska w odniesieniu do problemu płodności człowieka i planowania poczęć,
- dowie się, dlaczego postawa ekologiczna w sferze płodności jest najbardziej odpowiedzialna.

TREŚCI

1. Trudności w stosowaniu metod NPR.
2. Odpowiedzialność mężczyzny w sferze prokreacji.
3. Atuty metod NPR.
4. Aparaty wspierające wyznaczanie okresów płodności i niepłodności: Bioself, Baby-Comp, Pearly, Persona.
5. Programy komputerowe, np. CTLife.
6. Strony internetowe i poradnictwo dot. NPR.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład z prezentacją multimedialną,
- „burza mózgów”,
- kryształ wartości,
- praca z tekstem (w grupach),
- film,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- umie określić, czym jest odpowiedzialne rodzicielstwo,
- uzasadni odpowiedzialność mężczyzny w sferze prokreacji,
- potrafi wymienić trudności i atuty metod NPR,
- zna aparaty i programy komputerowe wspierające wyznaczanie okresów płodnych i niepłodnych w cyklu kobiety.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 176-180.
2. Ćwiczenia, s. 74-76.
3. Prezentacja „Płodność człowieka” – płyta CD (wybór fragmentów).
4. Film 5 z serii „Wędrując ku dorosłości” dla gimnazjum pt. *Warto wiedzieć* (fragm. dot. odpowiedzialności mężczyzny w sferze prokreacji oraz aparatów odczytujących płodność).
5. Kryształ wartości metod NPR (Ćwiczenia, s. 76).
6. Plansze „Poznaj siebie”.

Temat: **ANTYKONCEPCJA****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- zna różne rodzaje środków antykoncepcyjnych, ich sposób działania i skuteczność,
- analizuje wpływ środków antykoncepcyjnych na zdrowie kobiety (zasady doboru),
- wie, że niektóre ze środków antykoncepcyjnych mają działanie antynidacyjne (przeciwwzagnieżdzeniowe) lub wczesnoporonne.

TREŚCI

1. Skuteczność antykoncepcji – wskaźnik Pearl’a.
2. Środki mechaniczne.
3. Środki chemiczne.
4. Środki hormonalne.
5. Wkładka wewnątrzmaciczna.
6. Antykoncepcja postkoidalna.
7. Sterylizacja.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład z prezentacją multimedialną,
- praca z tekstem (podręcznik),
- rozmowa kierowana.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zna wskaźniki skuteczności różnych środków antykoncepcyjnych,

- wie, że o doborze środków hormonalnych, powinien decydować lekarz ginekolog,
- zna sposoby działania i skutki uboczne (dla zdrowia kobiety) środków antykoncepcyjnych,
- orientuje się, że niektóre środki antykoncepcyjne mają działanie wczesnoporonne.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 181-192.
2. Ćwiczenia, s. 77-79.
3. Plansze „Poznaj siebie”.

**Temat: W POSZUKIWANIU IDEALNEJ METODY
ANTYKONCEPCJI****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- pozna różne stanowiska w odniesieniu do problemu płodności człowieka i planowania poczęć,
- potrafi wskazać plusy i minusy każdej z poznanych metod antykoncepcji i metod NPR,
- zyska świadomość, że dostosowanie się do praw natury daje prawdziwą satysfakcję i pewność ochrony swojego zdrowia (ekologia).

TREŚCI

1. Każde dziecko ma prawo do akceptacji i miłości od samego początku.
2. Rola ojca w przyjęciu dziecka.
3. Planowanie poczęć – wspólną sprawą kobiety i mężczyzny.
4. Płodność darem czy koszmarem.
5. Która z metod ograniczania płodności jest najbliższa ideałowi?

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- prezentacja filmowa,
- praca z tekstem (w grupach),
- debata oksfordzka lub dyskusja,
- analiza 10 cech idealnej metody wg J. Gillebauda,
- drzewo decyzyjne.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- przeanalizuje różne stanowiska w odniesieniu do wyboru najlepszej metody planowania rodziny,
- zna atuty i wady każdej z poznanych metod,
- potrafi znaleźć argumenty za wyborem takiej metody, która spełni wymogi prozdrowotne (ekologiczne).

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 192-194.
2. Ćwiczenia, s. 80-82.
3. Prezentacja filmowa „On, ona, ono” z filmu 6. z serii „Wędrując ku dorosłości” pt. „Dziecko obietnicą poranka”, (czas: od 4.40 do 8.34).
4. Teksty do pracy w grupach – załącznik 1 „Płodność darem czy koszmarem” w: T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 123–129.
5. Plansze dołączone do filmu oraz zamieszczone w konspektach lekcji (jw. 130-131).
6. B. Charczuk (red.), *Wygrajmy przyszłość*, s. 193-198.

Temat: **ABORCJA. CO MÓWI NA TEN
TEMAT PRAWO, MEDYCYNA
I KODEKS ETYCZNY?**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- zna podstawy naukowe o początkach życia ludzkiego i jego rozwoju w okresie prenatalnym,
- analizuje treść ustawy o planowaniu rodziny z dnia 7 stycznia 1993 roku,
- dowie się o powikłaniach poaborcyjnych w organizmie kobiety (bezpośrednich i odległych),
- wie o zespole PAS – zaburzeniach psychicznych po dokonanej aborcji,
- umie uzasadnić, dlaczego każde dziecko ma prawo do życia,
- wie, gdzie szukać pomocy w sytuacji nieplanowanej ciąży.

TREŚCI

1. Nauka o początkach życia ludzkiego.
2. Prawo: ustawa z dnia 7 stycznia 1993 roku o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. nr 17 poz. 78 z późn. zm.).
3. Medycyna: zdrowotne skutki aborcji dla matki (fizyczne i psychiczne).
4. Kodeks etyczny: każde dziecko ma prawo do życia.
5. Nieplanowana ciąży; gdzie szukać pomocy.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film – wybrane fragmenty,
- analiza ustawy o planowaniu rodziny... (praca w grupach),
- sześć myślowych kapeluszy Edwarda de Bono,

lub

- debata oksfordzka.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- wie, że życie człowieka rozpoczyna się od poczęcia,
- zna treść ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży z dnia 7 stycznia 1993 roku, chroniącej życie człowieka (poza trzema wyjątkami),
- zdaje sobie sprawę z ryzyka powikłań poaborcyjnych (fizycznych i psychicznych) u kobiety poddającej się aborcji,
- potrafi uzasadnić stanowisko pro-life,
- wie, gdzie skierować dziewczynę szukającą pomocy w sytuacji nieplanowanej ciąży.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 195-200.
2. Ćwiczenia, s. 83-84.
3. Tekst ustawy z dnia 7 stycznia 1993 roku o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (fragm.).
4. Film „Cud życia” (fragm.), Wyd. HAGI, Wrocław.
5. Materiały i polecenia dla grup oraz „kapelusze” w sześciu kolorach (metoda sześciu myślowych kapeluszy Edwarda de Bono).
6. Materiały pro-life do pobrania ze strony Polskiego Stowarzyszenia obrońców Życia Człowieka: www.pro-life.pl.

Temat: **KOMUNIKACJA W MAŁŻEŃSTWIE, CZYLI POWODZENIE ZWIĄZKU**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- dowie się, jakie potrzeby człowieka są zaspokajane w udanym związku małżeńskim,
- pozna wagę pełnej, otwartej komunikacji,
- zorientuje się, że w dialogu można mieć pozytywne lub negatywne nastawienie do rozmowy,
- zda sobie sprawę z konieczności dokonywania w przyszłości mądrych wyborów w kontaktach z rodzicami i teściami,
- dowie się, że pielęgnowanie miłości w małżeństwie wymaga wysiłku i pracy nad sobą.

TREŚCI

1. Życie w małżeństwie, w którym są zaspokojone potrzeby:
  - a) miłości i afiliacji,
  - b) bezpieczeństwa i zaufania,
  - c) przyjaźni,
  - d) sukcesu i osiągnięć,
  - e) rozwoju i twórczości.
2. Komunikacja małżeńska – pełna i otwarta; komunikat „ja”.
3. Dialog – nastawienie pozytywne i negatywne; rodzaje dialogu.
4. Zagrożenia komunikacji małżeńskiej.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- rozmowa kierowana, ewentualnie dyskusja,

- ćwiczenia,
- drama,
- wykład.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zrozumie, że trzeba wielu starań, aby życie rodzinne układało się zgodnie i harmonijnie,
- potrafi wymienić potrzeby zaspokajane w udanym związku małżeńskim,
- pozna sposoby budowania właściwych relacji z rodzicami i teściami.
- dowie się o rodzajach dialogu i komunikacji w małżeństwie.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 109-114.
2. Ćwiczenia, s. 85-89.
3. Film 5. „Mieć dom, to mieć wiele” (scena 3) z serii „Wędrując ku dorosłości”.
4. Ćwiczenie „Wygrać miłość” w: T. Król, *Filmy dla klas I–III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 93–103.

Temat: **ABY MIŁOŚĆ NIE WYGASŁA,
CZYLI O SZTUCE ROZWIĄZYWANIA
KONFLIKTÓW**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- pozna przyczyny konfliktów i kryzysów,
- zda sobie sprawę z odmienności psychiki kobiety i mężczyzny,
- dowie się o wpływie relacji w rodzinie macierzystej na losy małżeństwa,
- pozna sposoby rozwiązywania konfliktów,
- dowie się, jak zapobiegać kryzysom.

TREŚCI

1. Definicja konfliktu.
2. Przyczyny konfliktów i kryzysów.
3. Wpływ relacji w rodzinie macierzystej.
4. Relacje w małżeństwie i rodzinie.
5. Odmienność psychiczna.
6. Niewłaściwa komunikacja.
7. Sposoby rozwiązywania konfliktów i zapobieganie kryzysom.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- wykład,
- drama,
- „burza mózgów”,
- ćwiczenia i/lub testy,
- czytanie z podziałem na role.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- jest świadom przyczyn konfliktów i kryzysów w małżeństwie i rodzinie,
- zna pięć podstawowych elementów czytelnego komunikatu,
- zna wagę umiejętności przeproszenia i przyjmowania przeprosin,
- potrafi zdefiniować pojęcie konfliktu i stosuje w praktyce sposoby konstruktywnego rozwiązywania konfliktów.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 115-120.
2. Ćwiczenia, s. 90-93.
3. Karty pracy (ćwiczenia, testy) – w podręczniku.
4. Film 4. „Jesteśmy razem” (scena 1) z serii „Wędrując ku dorosłości” dla szkół ponadgimnazjalnych (od początku do 6.32).
5. Teksty dla uczniów – drama (załącznik 1 x 4) w: T. Król, *Filmy dla klas I-III liceum, technikum i szkół zawodowych. Konspekty lekcji wychowania do życia w rodzinie*, Rubikon, Kraków 2010, s. 67–69.

Temat: **FUNKCJE RODZINY****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- dowie się o potrzebie stworzenia optymalnych warunków rozwoju człowieka w prawidłowo funkcjonującej rodzinie,
- pozna funkcje rodziny,
- zrozumie, że nie wszystkie rodziny wypełniają prawidłowo swoje funkcje,
- pozna podstawowe funkcje władzy rodzicielskiej zawarte w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym.

TREŚCI

1. Rodzina – wspólnotą osób, która zaspokaja podstawowe potrzeby człowieka.
2. Funkcje rodziny:
  - a) prokreacyjna,
  - b) ekonomiczna,
  - c) socjalizacyjna i religijna,
  - d) opiekuńcza,
  - e) wychowawcza,
  - f) kulturowa,
3. Rodziny dysfunkcyjne, w których jedna lub kilka funkcji nie jest realizowanych.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład,
- rozmowa kierowana,
- „burza mózgów”,
- praca z tekstem,
- praca w grupach,

- metaplan,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- wymieni i opisz funkcje rodziny,
- rozróżni rodzinę dobrze spełniającą swoje funkcje od rodziny dysfunkcyjnej,
- przekona się, że założenie rodziny wymaga nie tylko świadomości ról, ale również mobilizacji do pełnienia zadań związanych z funkcjami rodziny.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 202-207.
2. Ćwiczenia, s. 94-96.
3. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (fragm.).
4. Schemat metaplanu, arkusze papieru dla grup.

Temat: **JAK BYĆ DOBRYM RODZICEM,
CZYLI O ZNACZENIU PRAWIDŁOWYCH
POSTAW RODZICIELSKICH**

SZCZEGÓLWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- zastanowi się i dokona analizy maksymy: „Dobrze wychowywać – to dać dziecku korzenie i skrzydła”,
- pozna prawidłowe i nieprawidłowe postawy rodzicielskie,
- potrafi uzasadnić, dlaczego dziecko ma prawo do szacunku.

TREŚCI

1. Dobrze wychować tzn. dać dziecku korzenie i skrzydła.
2. Prawidłowe postawy rodzicielskie:
  - a) akceptacji,
  - b) współdziałania z dzieckiem,
  - c) autonomii,
  - d) uznania praw dziecka.
3. Nieprawidłowe postawy rodzicielskie:
  - a) odrzucenie,
  - b) postawa nadmiernie ochraniająca,
  - c) postawa nadmiernie wymagająca,
  - d) postawa niekonsekwentna.
4. Prawo dziecka do szacunku (J. Korczak).

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- ćwiczenie metodą 6–3–5 „Prawidłowe postawy rodzicielskie”,
- wykład,

- rozmowa kierowana,
- praca w grupach (plakat).

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- wymieni i omówi prawidłowe i nieprawidłowe postawy rodzicielskie,
- potrafi podać argumenty, że każde dziecko ma prawo do szacunku,
- wyjaśni symbolikę złotej myśli, że „aby dobrze dziecko wychować – trzeba dać mu zarówno korzenie, jak i skrzydła”.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 208-211.
2. Ćwiczenia, s. 97-99.
3. Karty pracy do metody 6–3–5 (dla każdego ucznia).
4. Arkusze papieru na plakaty, pisaki.
5. Film 5. „Mieć dom – to mieć wiele” (scena 2) z serii „Wędrując ku dorosłości” dla szkół ponadgimnazjalnych (od 8.16 do 16.34).

**Temat: SAMOTNE RODZICIELSTWO
– CZY ZAWSZE MUSI BYĆ TRUDNE?****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- zna przyczyny samotnego rodzicielstwa,
- wie, jakie trudności napotyka samotni rodzice,
- dowie się, gdzie szukać wsparcia i pomocy,
- rozumie, że nawet w trudnej sytuacji nie można zapominać o samorozwoju i realizacji życiowych planów.

TREŚCI

1. Przyczyny powstawania rodzin niepełnych.
2. Jak zadbać o rozwój własny i dziecka?
3. Pułapki samotnego rodzica:
  - a) „emocje na huśtawce”,
  - b) przemieszanie ról,
  - c) trudna sytuacja materialna, „wszystko na mojej głowie”,
  - d) osamotnienie i zamknięcie,
  - e) triangulacja (rodzice wciągają dziecko do swoich konfliktów),
  - f) symbiotyczna relacja.
4. Pomoc dla samotnych rodziców (organizacje pozarządowe, wyznaniowe, preferencje ze strony państwa).

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład,
- pogadanka,
- film,
- praca w grupach,
- drama.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- pozna „pułapki samotnego rodzica”, czyli trudności w opiece nad dzieckiem,
- zgromadzi informacje o możliwościach pomocy dla samotnych rodziców,
- potrafi wskazać drogi wyjścia z trudnych sytuacji.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 211-213.
2. Ćwiczenia, 100-103.
3. Film 5. „Mieć dom – to mieć wiele” (scena 1) z serii „Wędrując ku dorosłości” (od początku do 8.15).
4. Adresy internetowe organizacji wspierających samotnych rodziców.

Temat: **PRAGNIENIE DZIECKA.
JAK ROZWIĄZAĆ PROBLEM
NIEPŁODNOŚCI?**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- analizuje sposoby pomocy małżeństwom bezdzietnym: różne stanowiska w tej sprawie (in vitro a naprotechnologia),
- zna procedury przysposobienia (adopecji) dziecka,
- dowie się o roli rodzin zastępczych.

TREŚCI

1. Brak dziecka, czyli bezdzietność.
2. Jak zaspokoić „głód posiadania” dziecka?
  - a) metoda in vitro,
  - b) naprotechnologia,
  - c) adopcja.
3. Polskie prawo o przysposobieniu (adopecji).
4. Rodziny zastępcze.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- rozmowa kierowana,
- miniwykład,
- drzewo decyzyjne,
- praca w grupach,
- praca z tekstem.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- orientuje się, na czym polega technika zapłodnienia in vitro, a na czym leczenie niepłodności (naprotechnologia),
- potrafi przedstawić procedury przysposobienia dziecka (adopcji),
- zna rolę i zadania rodzin zastępczych.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 169-170 oraz s. 260-263.
2. Ćwiczenia, s. 104-107.
3. Karty pracy (drzewo decyzyjne) dla grup.

Temat: KAŻDY MA PRAWO ŻYĆ GODNIE – BEZ PRZEMOCY**SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- pozna przyczyny zachowań agresywnych,
- zorientuje się, jak rozpoznać osobę, która jest odpowiedzialna i dojrzała,
- analizuje mity dotyczące przemocy,
- dowie się, jak przerwać krąg przemocy,
- wie, gdzie szukać pomocy i wsparcia w kryzysie.

TREŚCI

1. Co mówią statystyki policyjne o przemocy?
2. Czym jest przemoc domowa?
3. Dlaczego przemoc zniewala?
4. Mity dotyczące przemocy.
5. Jak przemoc niemoc?
6. Jak rozpoznać osobę, która kocha dojrzałe?
7. Gdzie szukać pomocy?

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- rozmowa kierowana,
- wykład z prezentacją multimedialną,
- test zdań niedokończonych,
- praca w grupach
- plakat lub projekt ulotki, billboardu.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- umie opisać zjawisko przemocy i uzasadnić, dlaczego przemoc zniewala i znieważa godność człowieka,
- potrafi zanalizować i obalić mity dot. przemocy,
- dowie się, jak rozpoznać osobę dojrzałą i odpowiedzialną,
- zna sposoby przerywania kręgu przemocy,
- zna ośrodki, do których mogą się zwrócić ofiary przemocy.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 224-230.
2. Ćwiczenia, s. 108-109.
3. Prezentacja multimedialna.

**Temat: PORADNICTWO MŁODZIEŻOWE
I RODZINNE****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- dowie się o możliwościach pomocy i wsparcia w trudnych sytuacjach życiowych,
- pozna obszary problemów, z którymi można się zwrócić po poradę,
- wie, jakie są rodzaje poradnictwa,
- upewni się, że poradnictwo jest powszechnie dostępne, bezpłatne, poufne i bezstronne.

TREŚCI

1. Poradnictwo – jako wsparcie człowieka w kryzysie i poszukiwanie optymalnych rozwiązań problemu życiowego.
2. Obszary poradnictwa.
3. Rodzaje poradnictwa.
4. Standardy poradnictwa instytucjonalnego.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- wykład z prezentacją,
- pogadanka,
- „burza mózgów”,
- drama,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- wie, że w kryzysie rodzinnym czy małżeńskim powinien zwrócić się o pomoc do wyspecjalizowanych jednostek,
- zna obszary problemów związanych z sytuacją osobistą, zawodową, prawną,
- potrafi wymienić rodzaje poradnictwa,
- umie scharakteryzować standardy poradnictwa instytucjonalnego.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 231-233
2. Ćwiczenia, 110-112.
3. Prezentacja multimedialna.
4. Polecenia do dramy.

Temat: **O PORNOGRAFII,
CZYLI KOMERCJALIZACJI LUDZKIEJ
SEKSUALNOŚCI**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- wie, że pornografia ukazuje niezgodne z rzeczywistością wyobrażenie o więziach między mężczyzną a kobietą,
- analizuje problem instrumentalnego traktowania drugiego człowieka, szczególnie kobiety,
- wie, że od pornografii można się uzależnić,
- zdaje sobie sprawę, że pornografia jest poważnym zagrożeniem dla miłości małżeńskiej i rodziny.

TREŚCI

1. Pornografia jako fałszywe wyobrażenie więzi między kobietą a mężczyzną.
2. Współżycie seksualne – oderwane od miłości, małżeństwa i odpowiedzialności za drugą osobę.
3. Zjawisko banalizowania współżycia seksualnego.
4. Instrumentalne traktowanie drugiego człowieka, szczególnie kobiety.
5. Uzależnienie od pornografii.
6. Pornografia i biznes.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- film,
- rozmowa kierowana lub „burza mózgów”,
- wykład z prezentacją multimedialną lub praca z tekstem,
- ćwiczenie: sąd nad pornografią.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- wie, że pornobiznes wykorzystuje kobiety i je uprzedmiotawia,
- umie wskazać zagrożenia ze strony pornografii dla małżeństwa i rodziny,
- potrafi uzasadnić dlaczego pornografia uzależnia i przyczynia się do narastania przemocy seksualnej.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 235-237.
2. Ćwiczenia, s. 113-114.
3. Film „Tato” z serii „Zakochanie i co dalej...”, Wyd. Rubikon, Kraków 2013 .
lub
Film „Pornozniewolenie” (wybrane fragmenty), Wyd. Fronda.
4. Olga E. Regucka, Scenariusze lekcji WdZwR do filmów „Zakochanie i co dalej”.
5. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 246-258.
6. Materiały o pornografii, m.in. na stronie: www.pro-life.pl

**Temat: TRUDNOŚCI ŻYCIA MAŁŻEŃSKIEGO:
ALKOHOLIZM, NARKOMANIA, SEKTY****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- wie, że dorosłość to nie to samo, co dojrzałość,
- zdaje sobie sprawę z potrzeby poszerzenia wiedzy i wzmocnienia świadomości o współczesnych zagrożeniach małżeństwa i rodziny,
- dostrzega konieczność przewycięzania trudności życiowych.

TREŚCI

1. Alkoholizm, który niszczy więzi rodzinne, prowadzi do przemocy i biedy materialnej:
  - a) manipulacje i szantaże uzależnionego,
  - b) cierpienia najbliższych,
  - c) przewycięzanie problemów i sposoby pomocy,
  - d) abstynencja młodzieży, szczególnie pochodzącej z rodzin z problemem alkoholowym.
2. Narkotyki – śmiertelna pułapka
  - a) szybkie uzależnienie,
  - b) naiwność młodzieży,
  - c) zerwanie więzi rodzinnych,
  - d) narkomania a choroby i przestępczość,
  - e) konieczność terapii.
3. Sekty i zysk finansowy
  - a) „bombardowanie miłością”,
  - b) sposoby manipulacji,
  - c) obietnica szczęścia,
  - d) uwaga: znaki ostrzegawcze przed sektami,
  - e) sposoby uchronienia się przed sektami.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- rozmowa kierowana,
- „burza mózgów”,
- metaplan,
- ćwiczenia

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi uzasadnić, dlaczego narkomania, alkoholizm, sekty destrukcyjnie oddziałują na rodzinę,
- wie, jak przezwyciężyć trudności życiowe zagrażające współczesnej rodzinie,
- rozumie, że dojrzałość i wartości etyczne mogą uchronić młodego człowieka przed zagrożeniami cywilizacyjnymi.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 238-242.
2. Ćwiczenia, s. 115-116.
3. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 224-230, s. 242-244 oraz s. 259-268.
4. Karta pracy – metaplan.

Temat: **RODZINA I PRAWO****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- wie, które akty prawne (polskie i międzynarodowe) regulują funkcjonowanie małżeństwa i rodziny,
- zna podstawowe pojęcia dot. małżeństwa i rodziny funkcjonujące w polskim prawie,
- wie, jakie są obowiązki państwa wobec rodziny.

TREŚCI

1. Prawodawstwo wobec rodziny:

- a) akty prawne regulujące funkcjonowanie rodziny,
- b) podstawowe pojęcia dot. rodziny,
- c) małżeństwo:
  - zasady prawa małżeńskiego,
  - zawarcie małżeństwa,
  - formy zawarcia małżeństwa,
  - skutki prawne zawarcia małżeństwa.

d) Rodzice – dzieci:

- władza rodzicielska,
- ingerencje w sferę władzy rodzicielskiej,
- alimentacja.

2. Obowiązki państwa wobec rodziny.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- praca w grupach,
- praca z tekstem,
- wykład z prezentacją multimedialną,
- rozmowa kierowana,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi wymienić akty prawne polskie i międzynarodowe regulujące funkcjonowanie małżeństwa i rodziny,
- zna zasady regulujące prawo małżeńskie i rodzinne,
- potrafi przedstawić obowiązki państwa wobec rodziny.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 247-265.
2. Ćwiczenia, s. 117-119.
3. Prezentacja multimedialna.
4. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 231-235.

Temat: **GDY MAŁŻEŃSTWO SIĘ ROZPADA****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- dowie się, dlaczego konflikty, napięcia i kryzysy są w rodzinie najbardziej przeżywane i destrukcyjne,
- pozna różnice między separacją a rozwodem,
- pozna skutki prawne separacji,
- dowie się, jakie są skutki prawne rozwodu,
- analizuje sytuację dzieci po rozwodzie rodziców,
- zdaje sobie sprawę, że najważniejsze w małżeństwie są miłość i dojrzałość obojga małżonków.

TREŚCI

1. Separacja, czyli czasowe zawieszenie życia małżeńskiego.
2. Ostateczny rozpad życia małżeńskiego.
3. Rozwód i separacja w polskim prawie.
4. Polskie prawo a konkubinaty.
5. Rozwód a dzieci.
6. Miłość i dojrzałość – gwarantami trwałości małżeństwa i rodziny.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- „burza mózgów”,
- dyskusja,
- praca w grupach,
- praca z tekstem,
- ćwiczenia.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi wyjaśnić, na czym polega różnica między rozwodem a separacją,
- zna podstawowe uwarunkowania separacji i rozwodu,
- potrafi uzasadnić, dlaczego dojrzałość małżonków i ich wzajemna miłość są gwarantami trwałości związku.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 243-246 oraz s. 256-257.
2. Ćwiczenia, s. 120-122.
3. B. Charczuk (red.), *Wygramy przyszłość*, s. 220-223.

Temat: **GDY NIE WSZYSCY SĄ ZDROWI,
CZYLI O STAROŚCI
I NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI W RODZINIE**

SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA

Uczeń:

- rozumie, że ludzie starsi mają specyficzne potrzeby,
- dowie się, jak otoczenie może wspierać ludzi w podeszłym wieku,
- wie, że w każdym społeczeństwie pewien procent populacji to ludzie niepełnosprawni,
- zna rodzaje niepełnosprawności,
- werbalizuje lęki i obawy przed niepełnosprawnością,
- zdaje sobie sprawę z potrzeby pomocy ludziom niepełnosprawnym,
- zna organizacje pomagające ludziom chorym,
- otrzyma istotne informacje nt. wolontariatu.

TREŚCI

1. Starzejące się społeczeństwo.
2. Człowiek sędziwy w rodzinie:
  - a) charakterystyka człowieka starszego,
  - b) postawa młodych wobec ludzi starszych i schorowanych.
3. Człowiek niepełnosprawny w rodzinie:
  - a) niepełnosprawność fizyczna,
  - b) niepełnosprawność psychiczna.
4. Obawy i lęki przed człowiekiem niepełnosprawnym.
5. Pomoc w rodzinie osobom chorym i niepełnosprawnym.
6. Pomagający człowiek nie tylko dawcą, lecz również biorcą.
7. Organizacje państwowe, społeczne, wyznaniowe wspierające niepełnosprawnych.
8. Wolontariat potrzebny od zaraz.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- „burza mózgów”,
- metaplan,
- rozmowa kierowana,
- plakat (praca w grupach).

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- potrafi uzasadnić potrzebę zrozumienia, pomocy, służby ludziom starym i schorowanym,
- umie wskazać instytucje, domy opieki, świetlice itp., wspierające ludzi w podeszłym wieku,
- analizuje sytuację ludzi niepełnosprawnych; zna ich potrzeby,
- potrafi uzasadnić potrzebę pomocy ludziom niepełnosprawnym,
- wie, które organizacje wspierają ludzi niepełnosprawnych,
- wyrazi gotowość pomocy ludziom chorym i niepełnosprawnym.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 35-36 oraz s. 39-40.
2. Ćwiczenia, s. 123-125.
3. Karta pracy do metaplanu.
4. Arkusze papieru (plakat) i mazaki dla każdej grupy.
5. strony internetowe, np.: www.niepelnosprawni.pl; www.niepelnosprawni.gov.pl

**Temat: ZMIERZCH DNIA, CZYLI
ZAKOŃCZENIE ŻYCIA****SZCZEGÓŁOWE CELE KSZTAŁCENIA I WYCHOWANIA**

Uczeń:

- zorientuje się, że człowiekowi umierającemu potrzebna jest obecność i miłość najbliższych,
- umie znaleźć argumenty przemawiające za naturalną śmiercią,
- dowie się, jak sobie poradzić ze śmiercią bliskich,
- przekona się o potrzebie wdzięczności.

TREŚCI

1. Pożegnanie i śmierć bliskich.
2. Problem eutanazji.
3. Reakcje po stracie bliskich osób; etapy przechodzenia przez okres żałoby.
4. Wyrażanie wdzięczności – istotne dla więzi międzyludzkich.
5. Zakończenie zajęć WdŻwR.
6. Ankieta ewaluacyjna.
7. Podsumowanie zajęć, podziękowanie i życzenia.

PROCEDURY OSIĄGANIA CELÓW

- praca z tekstem,
- metoda sytuacyjna (listy, relacje, świadectwa),
- dyskusja,
- ćwiczenia.
- ankieta,
- rozmowa kierowana.

ZAKŁADANE OSIĄGNIĘCIA UCZNIĄ

Uczeń:

- zda sobie sprawę z roli obecności najbliższych w ostatnich chwilach życia człowieka,
- zna etapy przechodzenia przez żałobę po utracie bliskich osób,
- potrafi wyrażać wdzięczność.

Na zakończenie zajęć:

- potrafi dokonać analizy i podsumowania zajęć WdŻwR w szkole ponadgimnazjalnej.

MATERIAŁY I ŚRODKI DYDAKTYCZNE

1. Podręcznik, s. 37-38.
2. Ćwiczenia, s. 126-129.
3. Listy, świadectwa, relacje z kontaktów z ludźmi starymi, umierającymi.
4. Ankieta ewaluacyjna, s. 9 (podsumowanie zajęć WdŻwR w szkole ponadgimnazjalnej).
5. Drobne upominki (np. sentencje, teksty) na zakończenie zajęć.

LITERATURA

1. Adamski F., *Rodzina. Wymiar społeczno-kulturowy*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2002
2. Andrzejewski M., *Prawo rodzinne i opiekuńcze*, Wyd. C.H. Beck, Warszawa 2011
3. Augustyn J., *Integracja seksualna*, WAM, Kraków 2009
4. Bielańska-Osuchowa Z., *Jak zaczyna się życie człowieka*, PWN, Warszawa 1994
5. *Biologiczne i medyczne podstawy rozwoju i wychowania*, (red.) A. Jaczewski, WSiP, Warszawa 1998
6. Braun-Gałkowska M., *Psychologia domowa*, Wyd. KUL, Lublin 2008
7. Braun-Gałkowska M., *W tę samą stronę*, Wydawnictwo Krupski i S-ka, Warszawa 1994
8. Chapman G., *Sztuka wyrażania miłości w małżeństwie*, Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, Warszawa 2004
9. Czyba J.C., Montella A., *Biologia rozrodu człowieka*, PAN, Warszawa 1994
10. Dolto F., Dolto-Tolitch C., *Porozmawiajmy o dojrzewaniu*, WSiP, Warszawa 1996
11. Dröscher V. B., *Rodzinne gniazdo*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1997
12. Dziewiecki M., *Cieleśność, płciowość, seksualność*, Wyd. „Jedność”, Kielce 2000
13. Dziewiecki M., *Psychologia porozumiewania się*, Wyd. „Jedność”, Kielce 2000
14. Fromm E., *O sztuce miłości*, Wydawnictwo SAGITTARIUS, Warszawa 1992
15. Grzelak Sz., *Profilaktyka ryzykownych zachowań seksualnych młodzieży. Aktualny stan badań w Polsce i na świecie*, Wyd. Rubikon, Kraków 2009
16. Guillebaud J., *Antykoncepcja – pytania i odpowiedzi*, Medycyna Praktyczna, Kraków 1995
17. Joyeux H., *Szkoła życia i miłości. Cztery rozmowy o ekologii seksualnej*, Gaudium, Lublin 2011
18. Kirk J. R., *Szkodliwość pornografii*, HLI, Gdańsk 1998
19. Komorowska-Pudło M., *Seksualność młodzieży przełomu XX i XXI wieku*, Wyd. WAM, Kraków 2013

20. Kowalczyk G., *Czas dorastania. Nastolatek sam na sam ze sobą*, Poradnik Metodyczny nr 5, Ośrodek Działań Prorodzinnych, Szczecin 2001
21. Kornas-Biela D., *Wokół początku życia ludzkiego*, PAX, Warszawa 2004
22. Kurzępa J., *Młodzi, piękne i niedrody... Młodość w objęciach seksbiznesu*, Wyd. Rubikon, Kraków 2012.
23. Marcinkowscy K. i M., *NPR jest O.K.!*, *Nowy styl życia*, Wyd. Rubikon, Kraków 2012.
24. McDowell J., *Mity edukacji seksualnej*, Oficyna Wydawnicza „Vocatio”, Warszawa 2000
25. Moir A., Jessel D., *Płeć mózgu*, PIW, Warszawa 1993
26. Muszala A., Rudziewicz A., *Bioetyka w szkole*, Wyd. Salwator, Kraków 2007
27. *Naturalne planowanie rodziny. Wybrane zagadnienia*, (red.) U. Dudziak, A. Deluga, „Nasza Przyszłość”, Szczecinek 2006
28. *Naturalne Planowanie Rodziny*, (red.) M. Troszyński, Wydawnictwo Polskiego Stowarzyszenia NPR, Warszawa 2006
29. Nowakowski P.T., *Modele człowieka promowane w wybranych czasopismach młodzieżowych. Analiza antropologiczno-etyczna*, Wyd. Maternus Media, Tychy 2004
30. Obuchowska I., *Drogi dorastania. Psychologia rozwojowa okresu dorastania dla rodziców i wychowawców*, WSiP, Warszawa 1996
31. *Płodność i planowanie rodziny*, (red.) Z. Szymański, Wydawnictwo Pomorskiej Akademii Medycznej, Szczecin 2004
32. Póltawska W., *Eros et iuventus!*, Edycja Św. Pawła, Częstochowa 2009
33. Pulikowski J., *Jak wygrać miłość? Instrukcja obsługi*, Edycja Św. Pawła, Częstochowa 2006
34. Pulikowski J., *Warto żyć w zgodzie z naturą*, Oficyna Współczesna, Poznań 1999
35. Regulska A., *Wartość czystości seksualnej. Analiza etyczno-pedagogiczna*, Wyd. Maternus Media, Tychy 2007
36. Rötzer J., *Ja i mój cykl. Od okresu pokwitania do lat przejściowych*, INER, Warszawa 2007
37. Starowicz Z. L., Długolecka A., *Edukacja seksualna*, Świat Książki, Warszawa 2006
38. Starowicz Z. L., Starowicz M. L., *Homoseksualizm*, Wydawnictwo Lekarskie PZWL, Warszawa 2000

39. Struck K., *Widzę moje dziecko we śnie*, Wyd. Rafael, Kraków 2006
40. Sujak E., *Kontakt psychiczny w małżeństwie i rodzinie*, Wyd. Rubikon, Kraków 2007
41. Troszyński M. (red.), *Rozpoznawanie płodności*, Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Naturalnego Planowania Rodziny, Warszawa 2009
42. Turner J. S., Helms D.B., *Rozwój człowieka*, WSiP, Warszawa 1999
43. Szewczyk W., (red.), *Świat ludzkich uczuć*, Biblios, Tarnów 2010
44. Wojcieszek K., *Optymalizacja profilaktyki problemów alkoholowych. Pedagogiczne implikacje grupowych interwencji krótkoterminowych*, Wyd. Rubikon, Kraków 2013
45. Wojciszke B., *Psychologia miłości*, GWP, Gdańsk 2009
46. *Wychowanie do życia w rodzinie. Słownik pojęć*, (red.) Ostrowska K., Wyd. Rubikon, Kraków 2005
47. Wójcik E., *Naturalne planowanie rodziny. Metoda objawowo-termiczna wg prof. dra med. J. Rötzera*, Wyd. Rubikon, Kraków 2010

Rubikon

KSIĘGARNIA EDUKACYJNA

The screenshot shows the homepage of KsiegarniaRubikon.pl. At the top, there is a navigation bar with links for 'Książki', 'Filmy DVD', 'Multimedia', 'Bestsellery', 'Nowości', 'Promocje', and 'Tania książka'. Below this is a search bar with the placeholder text 'wpisz tytuł, autora lub wydawnictwo...' and a 'szukaj' button. To the right of the search bar, there is a 'Twój koszyk' section showing '0 sztuk' and a 'Twoje konto' link. The main content area is divided into several sections: 'Wydawnictwo Rubikon' with a list of categories like 'Agresja i asercja w szkole'; 'Książki' with a list of genres like 'Biografia, etyka, przewodniki'; 'Filmy DVD' with a list of titles like 'Filmy edukacyjne i film'; 'Multimedia' with a list of titles like 'Audiobook'; and 'Podręczniki'. The central part of the page features a banner for 'Rubikon - nowy wymiar księgarńi' with a series of DVD cases titled 'Zakochoń i co dalej...'. Below this is a promotional banner for 'Nowe ćwiczenia WdźwR do gimnazjum' with three DVD cases titled 'Wędrując ku dorosłości'. On the right side, there is a vertical sidebar with 'Aktualności' and 'Polecamy' sections, featuring logos for 'ecolife' and 'świat wartości'.

KsiegarniaRubikon.pl

